

STAN SANITARNY POWIATU DZIAŁDOWSKIEGO W 2016 ROKU

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Działdowie

pl. Biedrawy 5, 13-200 Działdowo

tel/fax: (23) 697 24 34

e-mail: psse.dzialdowo@sanepid.olsztyn.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP

EPIDEMIOLOGIA	STR.	8
HIGIENA KOMUNALNA	STR.	26
HIGIENA ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW UŻYTKU	STR.	33
HIGIENA PRACY	STR.	41
HIGIENA DZIECI I MŁODZIEŻY	STR.	49
PROMOCJA ZDROWIA I OŚWIATA ZDROWOTNA	STR.	54
ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY	STR.	60
TABELE	STR.	67

WSTĘP

Państwowa Inspekcja Sanitarna została powołana do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, mających na celu ochronę zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwych i uciążliwych czynników środowiskowych oraz zapobieganie powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych.

Zakres działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest bardzo szeroki i ulega dynamicznym zmianom zarówno ze względu na zmieniające się przepisy prawa krajowego i prawa Unii Europejskiej, ale także w odpowiedzi na pojawiające się nowe zagrożenia epidemiologiczne.

Należy przy tym podkreślić zdolność Inspekcji do szybkiego reagowania w oparciu o systemy wczesnego ostrzegania i reagowania ustanowione m.in. dla zwalczania chorób zakaźnych, wczesnego powiadamiania o niebezpiecznej żywności i paszach, czy niebezpiecznych kosmetykach.

W 2016 r. Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Działdowie zgłosiła dwa powiadomienia alarmowe przekazane do Wojewódzkiego Punktu Kontaktowego Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych i Środkach Żywienia Zwierząt RASFF funkcjonującego przy Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Olsztynie. Pierwsze dotyczyło niewłaściwie oznakowanego środka spożywczego wyprodukowanego i wprowadzonego do obrotu przez przedsiębiorcę powiatu działdowskiego, zaś drugie produktu spożywczego wyprodukowanego przez producenta spoza powiatu działdowskiego, w którym wykryto obecność bakterii Salmonella z grupy BO.

W związku z koniecznością wypełnienia zaleceń Komisji Europejskiej dotyczących bezpieczeństwa zdrowotnego wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, w 2015 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, uchylające dotychczasowe rozporządzenie z 2007 r.

W myśl nowych uregulowań w każdym przypadku przekroczenia wartości normatywnych parametrów jakości wody określonych w rozporządzeniu należy przeprowadzić ocenę ryzyka wystąpienia potencjalnych zdarzeń niebezpiecznych dla zdrowia konsumentów oraz sporządzić ocenę jakości wody pod względem przydatności do spożycia.

Z uwagi na przekroczenie dopuszczalnych parametrów jakości wody, w 2016 r. w czterech wodociągach publicznych powiatu działdowskiego stwierdzono brak przydatności wody do spożycia.

Podkreślenia wymaga, że systemy zbiorowego zaopatrzenia w wodę, zgodnie z ustawą o zarządzaniu kryzysowym, należą do infrastruktury krytycznej. W sytuacji kryzysowej może dojść do ich poważnej awarii. Ponieważ tą drogą woda dociera do wielu odbiorców zasięg zagrożenia może być bardzo szeroki. Wówczas niezbędna jest dostawa wody do spożycia z zastępczych źródeł.

Z satysfakcją należy odnotować, że w celu zabezpieczenia wody dla mieszkańców w razie awarii wodociągów, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Działdowie zakupiło profesjonalną, atestowaną cysternę do transportu i dystrybucji wody pitnej o pojemności 5000 litrów, a Gmina Rybno zakupiła atestowany zbiornik na wodę pitną o pojemności 2500 litrów.

Kolejnym zadaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej, realizowanym od 2010 roku jest nadzór nad ustawowym zakazem wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych tzw. dopalaczy. W 2016 r. w wyniku przeprowadzonego dochodzenia wszczęto procedurę zniszczenia 5,136 g dopalaczy, przekazanych do Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Działdowie przez Komendę Miejską Policji w Olsztynie za pośrednictwem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Olsztynie.

W walce z dopalaczami bardzo ważne miejsce zajmuje profilaktyka i edukacja. W działaniach Inspekcji należy podkreślić ważną rolę oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia z wieloma programami profilaktycznymi i jej wpływ na kształtowanie właściwych postaw i zachowań zdrowotnych służących utrzymaniu i zachowaniu zdrowia.

Z uwagi na negatywny wpływ e-papierosów na zdrowie oraz zagrożenie uzależnieniem, zgodnie z nową regulacją ustawową, elektroniczne papierosy zostały objęte zakazem reklamowania i sprzedaży nieletnim. Ograniczono także miejsca, w których palenie jest dopuszczalne.

Do ważnych działań profilaktycznych, które w najbliższym czasie będą miały istotne znaczenie dla zdrowia publicznego jest wprowadzenie w Polsce bezpłatnych, powszechnych szczepień przeciwko pneumokokom dla wszystkich dzieci urodzonych po 31 grudnia 2016 r.

W raporcie za 2016 rok przedstawiono istotne zagadnienia, dotyczące ochrony zdrowia oraz prowadzonej działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej, zrealizowane przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Działdowie. Zaprezentowane dane wskazują, że podejmowane działania kontrolne, nadzorcze oraz oświatowo-zdrowotne w istotny sposób przyczyniają się do poprawy zdrowia ludności oraz stanu sanitarnego powiatu działdowskiego.

Przedkładając Państwu raport pragnę podziękować za współpracę w zakresie realizacji zadań postawionych przed Państwową Inspekcją Sanitarną.

Z wyrazami szacunku

Państwowy Powiatowy
Inspektor Sanitarny
w Działdowie
Grażyna Mówińska

ZADANIA

W myśl ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tj. Dz. U. z 2015 r. poz. 1412 z późn. zm.) do podstawowych zadań Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Działdowie należy:

- bieżący i zapobiegawczy nadzór sanitarny nad obszarami życia istotnymi dla bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców powiatu działdowskiego w dziedzinach:
  - higieny środowiska
  - higieny pracy w zakładach pracy
  - higieny procesów nauczania i wychowania
  - higieny wypoczynku i rekreacji
  - warunków zdrowotnych żywności, żywienia i przedmiotów użytku
  - warunków higieniczno-sanitarnych jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne;
- działalność zapobiegawcza i przeciwepidemiczna w zakresie chorób zakaźnych i zawodowych;
- sprawowanie nadzoru nad niebezpiecznymi substancjami chemicznymi i ich mieszaninami oraz prekursorami narkotyków;
- sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów dotyczących wprowadzania do obrotu produktów biobójczych i substancji czynnych oraz ich stosowania w działalności zawodowej;
- kontrola przestrzegania przepisów dotyczących zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- kontrola przestrzegania przepisów w zakresie wymagań określonych w przepisach o zawartości niektórych substancji w dymie papierosowym;
- organizowanie działań oświatowo-zdrowotnych nakierowanych na promocję zdrowia i zdrowego stylu życia, w oparciu o Narodowy Program Zdrowia.

Udział w programach informacyjnych krajowych i unijnych:

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Działdowie realizuje zadania między innymi z wykorzystaniem systemów wymiany informacji, w tym:

- system szybkiego powiadamiania o niebezpiecznych produktach żywnościowych (RASFF);
- europejski system powiadamiania o niebezpiecznych kosmetykach (RAPEX);
- krajowy system Monitoringu Wody Przeznaczonej do Spożycia;
- Internetowy serwis kąpieliskowy zawierający informacje dotyczące kąpielisk;
- System Czyn-Rak, centralna rejestracja czynników rakotwórczych lub mutagennych prowadzona przez Instytut Medycyny Pracy w Łodzi;
- System monitorowania informacji o „dopalaczach” (SMIOD);
- System Bezpieczeństwa Żywności.

Do najistotniejszych aktów prawnych normujących pozycję ustrojową oraz zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej należy zaliczyć:

- 1) ustawę z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1412 z późn. zm.);
- 2) ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 290 z późn. zm.);
- 3) ustawę z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 594 z późn. zm.);
- 4) ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.);
- 5) ustawę z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 947 z późn. zm.);
- 6) ustawę z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 469 z późn. zm.).

EPIDEMIOLOGIA

Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych

Na podstawie analizy danych zgromadzonych przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Działdowie w 2016 r. należy uznać, że sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych w powiecie działdowskim jest ogólnie dobra.

Pomimo wzrostu liczby zachorowań na niektóre choroby zakaźne nie odnotowano epidemicznego występowania tych chorób. Wzrost liczby zachorowań, podobnie jak w latach ubiegłych, przybierał charakter sezonowy lub był kontynuacją obserwowanych wcześniej trendów wieloletnich.

Podobnie jak w latach ubiegłych nie odnotowano zachorowań na szczególnie niebezpieczne choroby zakaźne: błonicę, nagminne porażenie dziecięce (polio), wściekliznę u ludzi, dur brzuszny oraz odrę.

W 2016 r. zarejestrowano 813 zachorowań na choroby zakaźne inne niż grypa i infekcje grypopodobne (2015 r. – zarejestrowano 583 przypadki).

W wyniku wzmocnienia nadzoru epidemiologicznego nad grypą i zakażeniami grypopodobnymi, w 2016 roku w powiecie działdowskim nastąpiła znacząca poprawa zgłaszalności tych chorób przez jednostki ochrony zdrowia. Należy zaznaczyć, że źródłem danych o sytuacji epidemiologicznej grypy w Polsce są przede wszystkim okresowe, zbiorcze meldunki o zachorowaniach i podejrzeniach zachorowań na grypę, nadsyłanych do powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych przez wszystkie jednostki ochrony zdrowia, które następnie przesyłane są do Zakładu Epidemiologii Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego Państwowego Zakładu Higieny za pośrednictwem wojewódzkich stacji sanitarno-epidemiologicznych.

W 2016 r. w powiecie działdowskim zarejestrowano 5.239 zgłoszeń przypadków zachorowań lub podejrzeń zachorowań na grypę (w 2015 r. - 779 przypadków).

W Polsce sezon wzmożonych zachorowań na grypę trwa od października do kwietnia następnego roku, przy czym szczyt zachorowań przypada między styczniem a marcem.

Również w odniesieniu do innych chorób zakaźnych, na które zapadalność (liczba zachorowań na 100 tys. mieszkańców) w ostatnich latach wzrasta, można przypuszczać, że wzrost ten nie wynika z pogorszenia się sytuacji epidemiologicznej tych chorób, lecz wiąże się m.in. z poprawą wykrywalności i zgłaszalności oraz wzmocnieniu nadzoru nad rejestracją danej choroby. Dotyczy to takich chorób jak np. wirusowe zapalenie wątroby

typu C, borelioza (wykres nr 7 i 9) czy wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat dwóch (wykres nr 3).

W celu ustalenia źródła zakażenia i dróg szerzenia się chorób zakaźnych, przeprowadzono 212 dochodzeń epidemiologicznych (w 2015 r. – 198).

W 2016 r. z powodu chorób zakaźnych hospitalizowano 207 osób (w 2015 r. - 163 osoby). W latach 2015-2016 nie odnotowano zgonów z powodu chorób zakaźnych (w 2013 r. zmarły 2 osoby, w 2014 r. - 1 osoba).

Polska od wielu lat posiada system powszechnych szczepień ochronnych, który zapobiega szerzeniu się groźnych chorób zakaźnych. Mimo sprawnego działania systemu, od kilku lat obserwowany jest w Polsce systematyczny wzrost liczby osób uchylających się od poddania się obowiązkowym szczepieniom ochronnym. Główny Inspektorat Sanitarny od 2013 r. prowadzi akcję informacyjną pt. Zaszczep w sobie chęć szczepienia, która stanowi ważne i rzetelne źródło informacji dla osób zainteresowanych problematyką szczepień ochronnych.

Z zadowoleniem należy odnotować, że w powiecie działdowskim nie ma rodzin uchylających się od szczepień swoich dzieci. W pewnym stopniu jest to wynik działań edukacyjnych prowadzonych przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Działdowie zapewniających rodzicom dostęp do wszystkich niezbędnych informacji w na temat szczepień ochronnych.

Zgodnie z informacją Głównego Inspektoratu Sanitarnego masowe szczepienia ludności Polski doprowadziły do znacznego ograniczenia ryzyka zachorowania na błonicę, wirusowe zapalenia wątroby typu B oraz innych groźnych dla zdrowia i życia chorób.

Dane epidemiologiczne dotyczące występowania wybranych chorób zakaźnych na terenie powiatu działdowskiego zamieszczone w tabeli nr 5, zostały opracowane na podstawie zgłoszeń podejrzeń lub rozpoznań zakażeń lub chorób zakaźnych przesyłanych przez wszystkie jednostki ochrony zdrowia do Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Działdowie.

1. Choroby szerzące się drogą pokarmową

Zakażenia jelitowe i zatrucia pokarmowe

W 2016 r. wśród przyczyn bakteryjnych zatruc i zakażeń pokarmowych, podobnie jak w 2015 r., dominowały zakażenia wywołane przez odzwierzęce pałeczki jelitowe *Salmonella*.

Jednak w porównaniu z 2015 r. liczba zarejestrowanych zachorowań na salmonelozę była dwukrotnie mniejsza (40 przypadków w 2015 r. i 21 w 2016 r.).

Wszystkie zgłoszone przez lekarzy zatrucia pokarmowe dotyczyły pojedynczych, niepowiązanych epidemiologicznie zachorowań w środowisku domowym. Podobnie jak w 2015 r. najczęściej zachorowań odnotowano wśród dzieci w grupie wiekowej do 10. roku życia (16 na 21 przypadków).

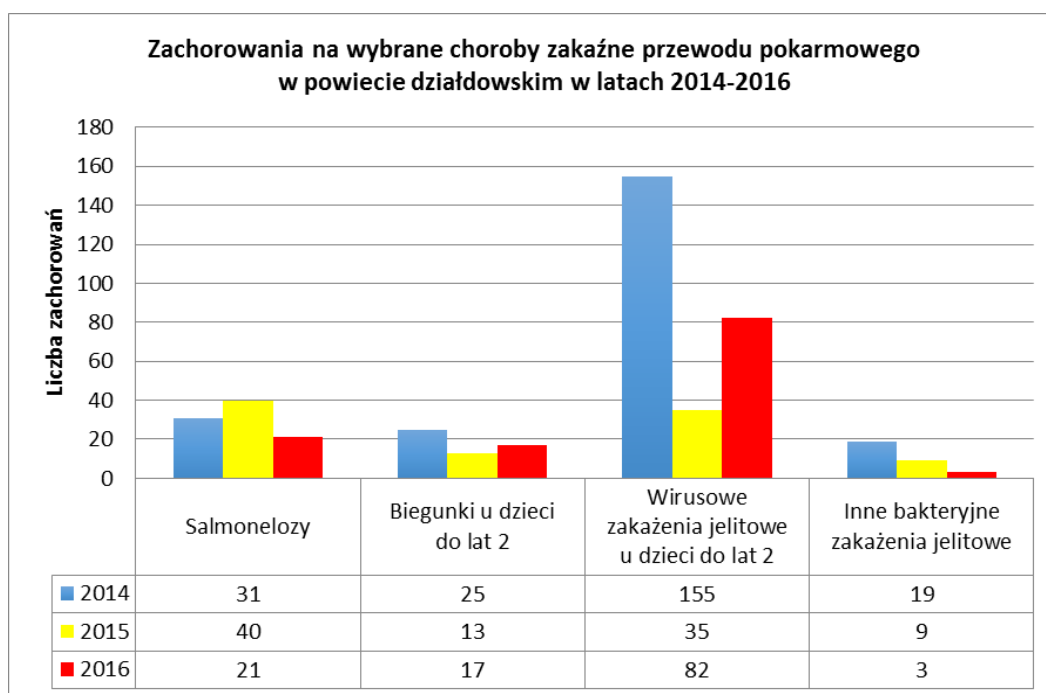
Najczęściej nośnikiem zatruc pokarmowych wywołanych przez pałeczki *Salmonella* były potrawy z jaj i z dodatkiem jaj.

Ponadto w 2016 r. zarejestrowano 2 przypadki pozajelitowych zakażeń wywołanych przez te drobnoustroje, gdzie bakterie *Salmonella* wyizolowano z rany oraz z posiewu krwi.

Należy zauważyć, że równoległe ze zmniejszeniem się liczby zakażeń jelitowych wywołanych przez pałeczki *Salmonella* odnotowano mniejszą liczbę bakteryjnych zakażeń jelitowych o innej znanej etiologii (*Clostridium difficile*). Zakażenia wywołane tą bakterią są szczególnie niebezpieczne dla osób starszych. Zakażenia *Clostridium difficile* stają się coraz poważniejszym problemem w aspekcie zakażeń szpitalnych a także jako następstwo powszechnego stosowania antybiotyków, także ambulatoryjnie.

W 2016 r. zarejestrowano 3 przypadki zakażeń wywołanych tą bakterią (2015 r. - 9 przypadków).

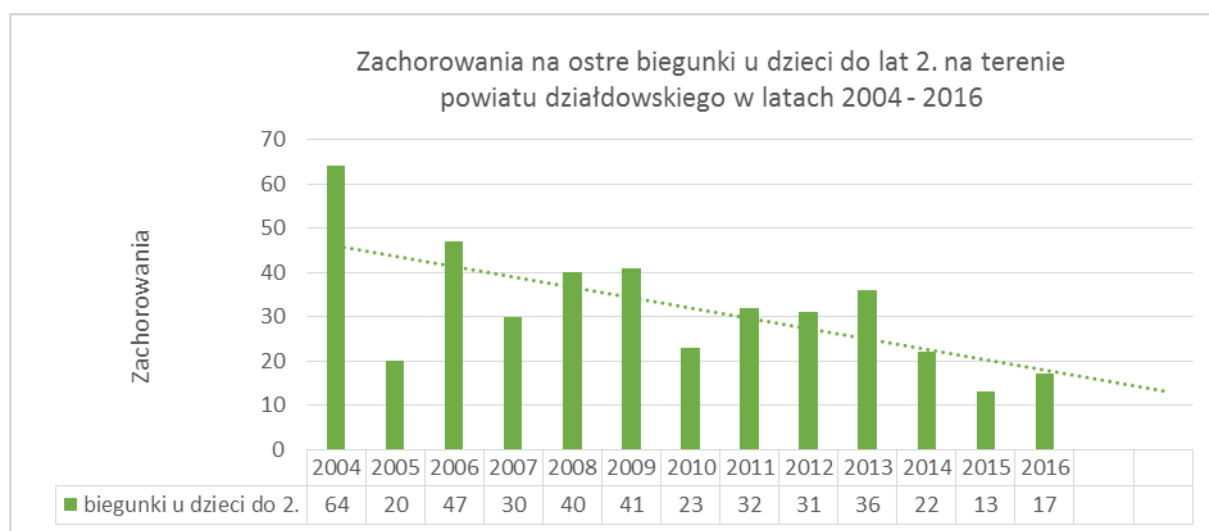
Wykres nr 1

Biegunki i zatrucia pokarmowe są nadal ważną przyczyną zachorowalności u dzieci w wieku do lat dwóch. Podobnie jak w 2015 r. w większości były one wywołane przez rotawirusy. W tej grupie wiekowej, zakażenia jelitowe szczególnie często mogą prowadzić do znacznego odwodnienia oraz do zaburzeń elektrolitowych.

Z porównania danych dotyczących liczby zachorowań na ostre biegunki u dzieci do lat 2. zarejestrowanych w latach 2004-2016 wynika, że pomimo występującej zmienności utrzymuje się tendencja spadkowa zachorowań (w 2016 r. - 17 zachorowań, wykres nr 2).

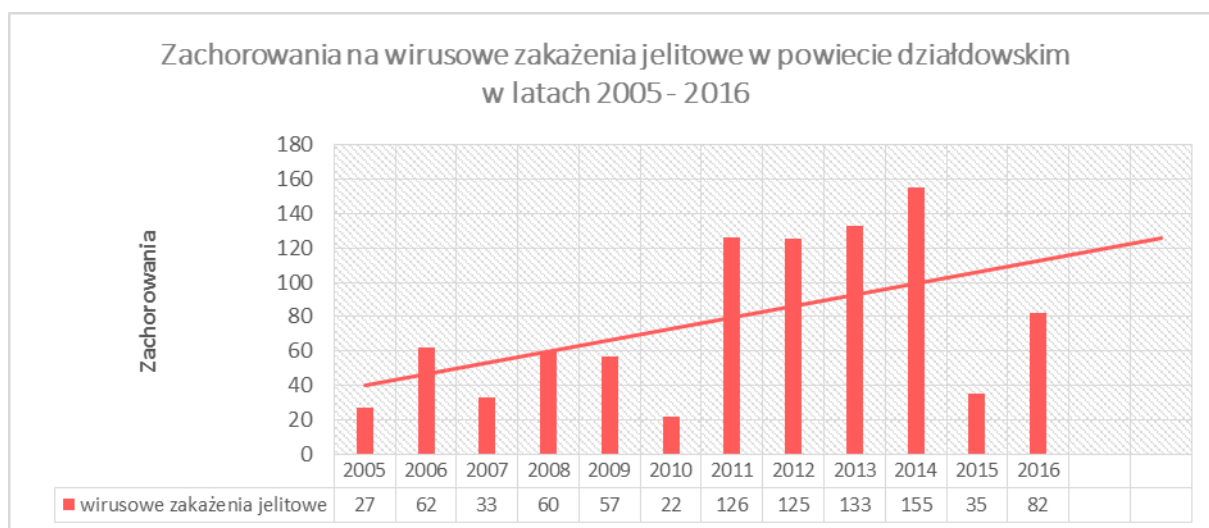
Wykres nr 2

Ponadto w 2016 r. zgłoszono 82 przypadki wirusowych zakażeń pokarmowych (w 2015 r. - 35 zachorowań, wykres nr 3), w większości wywołanych przez rotawirusy. Wzrost liczby rozpoznanych zakażeń nie zawsze musi być oznaką pogarszania się sytuacji epidemiologicznej danej choroby lecz może świadczyć o poprawiających się możliwościach diagnostycznych w kierunku wykrywania czynników chorobotwórczych wywołujących biegunki o etiologii wirusowej i poprawie zgłaszalności.

Należy podkreślić, że w powiecie działdowskim do zakażeń i zatruc pokarmowych u dzieci w wieku do lat 2. dochodzi wyłącznie w środowisku domowym, dlatego należy kontynuować działania edukacyjne w celu zwiększenia świadomości dotyczącej znaczenia higieny podczas przygotowywania i przechowywania posiłków oraz higieny osobistej i otoczenia.

Wykres nr 3

Zbiorowe ogniska zatruc pokarmowych – w latach 2014-2016 nie zarejestrowano w naszym powiecie żadnego ogniska zbiorowego zatrucia pokarmowego ani żadnego przypadku zatrucia grzybami (w 2013 r. – jedno ognisko zatrucia pokarmowego w środowisku domowym).

Dur brzuszny, dury rzekome – na terenie powiatu działdowskiego pod nadzorem PSSE znajduje się jeden nosiciel duru brzusznego.

2. Zachorowania na choroby zakaźne wieku dziecięcego i inne choroby zakaźne

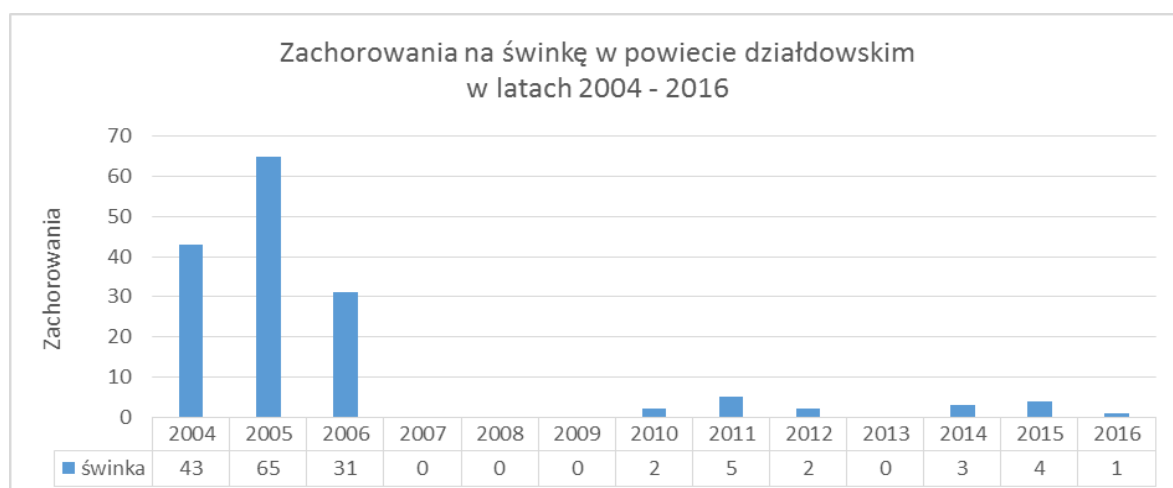
Choroby zakaźne wieku dziecięcego – w przypadku tych chorób obserwuje się cyklicznie występującą co kilka lat, zmienność liczby zachorowań.

Świnka, różyczka, krztusiec, ospa wietrzna, odra

Nagminne zapalenie przyusznic (świnka)

W 2016 r. w powiecie działdowskim na nagminne zapalenie przyusznic zachorowała 1 osoba, co stanowi nieznaczny spadek w stosunku do 2015 r., kiedy to stwierdzono 4 przypadki świnki. Od kilku lat liczba zachorowań utrzymuje się na podobnym poziomie (wykres nr 4), co jednak stanowi znaczący spadek w stosunku do okresu tuż po wprowadzeniu powszechnych szczepień przeciwko śwince szczepionką trójskładnikową MMR (odra, świnka, różyczka) w 2003 r.

Wykres nr 4

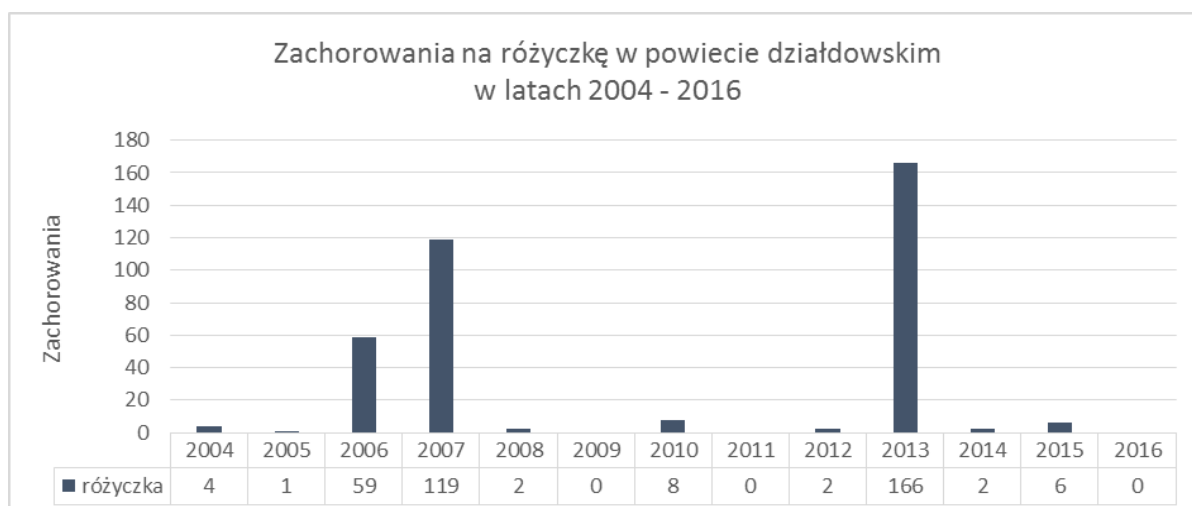

Różyczka

Po epidemii wyrównawczej, która wystąpiła w 2013 r., w kolejnych latach w powiecie działdowskim odnotowywano tylko pojedyncze przypadki zachorowań (w 2014 r. - 2 zachorowania i w 2015 r. - 6). Natomiast w 2016 roku nie zarejestrowano żadnego zachorowania na różyczkę.

Należy podkreślić, że choć różyczka jest chorobą o łagodnym przebiegu, a w wielu przypadkach przebiegającą bezobjawowo, to zakażenie wirusem różyczki kobiety w ciąży może doprowadzić do zakażenia płodu i w konsekwencji doprowadzić do wystąpienia u noworodka groźnego w skutkach zespołu różyczki wrodzonej (CRS). Szczepienia przeciwko różyczce zostały wprowadzone w 1989 r. – początkowo wyłącznie u dziewczynek, a od listopada 2003 r. również u chłopców.

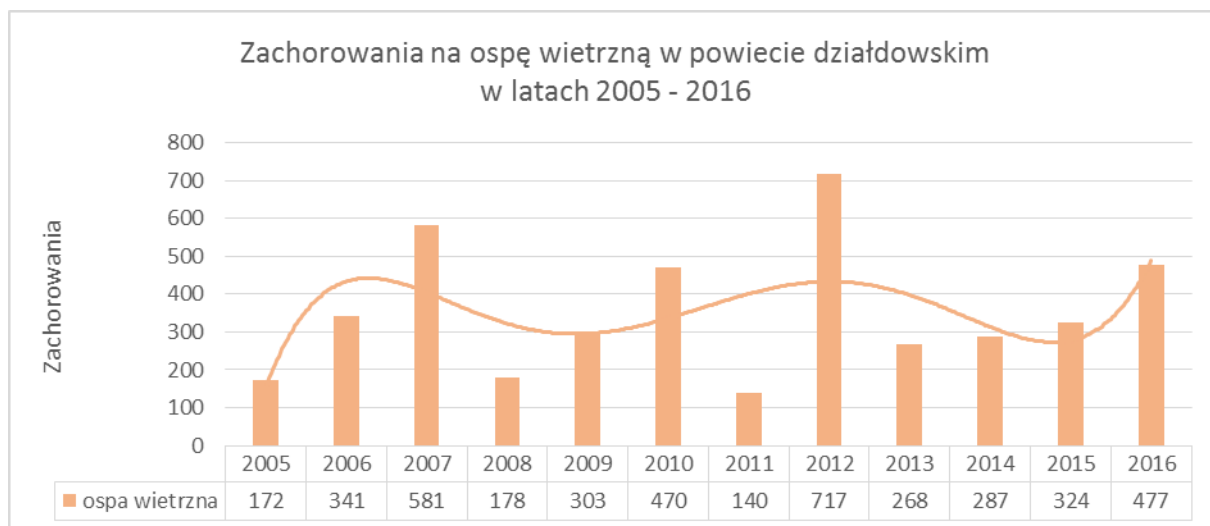
Wykres nr 5

Ospa wietrzna

Ospa wietrzna jest po grypie i infekcjach grypopochodnych najczęściej występującą chorobą zakaźną w powiecie działdowskim. W 2016 r. odnotowano dalszy wzrost zachorowań na ospę wietrzną (2014 r.-287, 2015 r.-324, 2016 r.-477).

Wykres nr 6

W przypadku ospy obserwuje się cyklicznie występującą co kilka lat zmienność liczby zachorowań.

Odra

Odra i różyczka, zostały objęte przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) programem eliminacyjnym.

W powiecie działdowskim od wielu lat nie zarejestrowano żadnego przypadku zachorowania na odrę, która jest ostrą chorobą wirusową wieku dziecięcego. W 2016 roku do szczepień przeciwko odrze podlegały dzieci, które ukończyły 1 rok życia oraz dzieci z rocznika 2007. Wskaźnik osób zaszczepionych przeciwko odrze był wysoki i wynosił odpowiednio wśród dzieci urodzonych w 2015 r. 98,6 %, a w grupie 10-latków 96,9 % (w Polsce przeciw tej chorobie zaszczepionych jest ponad 95 % populacji dzieci i młodzieży).

Inwazyjna choroba meningokokowa (IchM)

W roku 2016 w powiecie działdowskim nie odnotowano żadnego przypadku inwazyjnej choroby meningokokowej. Ostatnie pojedyncze przypadki zachorowań wystąpiły

w latach 2014-2015. Dotyczyły dzieci w pierwszym roku życia. Czynnikiem etiologicznym wywołującym zakażenie była bakteria *Neisseria meningitidis* typu B, potwierdzona laboratoryjnie w Krajowym Ośrodku Referencyjnym KOROUN (Krajowy Ośrodek Referencyjny ds. Diagnostyki Bakteryjnych Zakażeń Ośrodkowego Układu Nerwowego).

Zakażenia wywołane przez dwoinki zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych (*Neisseria meningitidis*) występują we wszystkich grupach wiekowych. Jednak najbardziej narażone są małe dzieci (od 3 miesiąca do 5 roku życia) oraz osoby młode (między 16 a 26 rokiem życia). W pierwszym przypadku zagrożenie związane jest z fizjologiczną niedojrzałością układu odpornościowego, w drugim może wynikać ze zwiększonej liczby ryzykownych kontaktów, które mogą ułatwić nabycie niebezpiecznego szczepu bakterii. Ogólny współczynnik śmiertelności w latach 2010–2014 wyniósł 10,4%, przy czym największy (33,3%) odnotowano u osób powyżej 75. roku życia. U niemowląt osiągnął on wartość 11,9% (źródło danych KOROUN).

Wpływ na obecną sytuację epidemiologiczną IChM mają, podobnie, jak w latach ubiegłych: poprawiający się nadzór epidemiologiczny, dostępność szczepień ochronnych przeciw meningokokom (szczepienie zalecane w ramach Programu Szczepień Ochronnych), a także działania edukacyjne na temat sposobów ochrony przed zakażeniami meningokokowymi.

Krztusiec

Krztusiec (koklusz) jest chorobą bakteryjną dróg oddechowych wywoływaną przez pałeczkę krztuśca (*Bordatella pertusis*). Choroba przenosi drogą kropelkową podczas kaszlu. Jest to choroba o wysokiej zakaźności, szczególnie niebezpieczna w najwcześniejszym okresie życia. U dorosłych krztusiec przebiega łagodniej niż u dzieci lub przyjmuje nietypową postać zapalenia oskrzeli.

W powiecie działdowskim w 2016 r. nie zarejestrowano żadnego przypadku zachorowania na krztusiec (2015 r. – 2 przypadki, 2014 r. – 1 przypadek).

Przebycie krztuśca pozostawia długotrwałą odporność naturalną (przez ok. 10-15 lat), po tym czasie stopniowo zwiększa się odsetek populacji wrażliwej na zakażenie. Natomiast odporność poszczepienna w zależności od rodzaju szczepionki utrzymuje się przez okres ok. 3–10 lat (najczęściej 5-7 lat).

W przypadku krztuśca występują okresowe wzrosty zachorowań co 3-5 lat, w zależności od stosowanej szczepionki oraz innych czynników (np. grup wiekowych objętych powszechnymi szczepieniami). W 2016 roku w celu podniesienia odporności zbiorowskiej do kalendarza

szczepień wprowadzono drugą dawkę przypominającą szczepienia przeciwko krztuścowi w 14. roku życia. Wzrost odporności zbiorowiskowej chroni przed zachorowaniem również osoby nieuodpornione.

Wirusowe zapalenie wątroby typu B

Dzięki powszechności szczepień ochronnych dzieci i młodzieży przeciw WZW B oraz wprowadzeniu do szpitali i przychodni sprzętu jednorazowego użytku znacznie zmniejszyła się zachorowalność na tę chorobę. Nabyta odporność poszczepienna, jak i odporność naturalna zapewniają długotrwałą ochronę przed zachorowaniem, prawdopodobnie do końca życia.

W porównaniu do roku 2015 kiedy w powiecie działdowskim zarejestrowano 7 nowo wykrytych przypadków wzv B (2-ostre i 5-przewlekłych) w roku 2016 odnotowano tylko 4 przypadki WZW typu B przewlekłego.

Wirusowe zapalenie wątroby typu C

Zakażenia wirusem HCV prowadzące do wirusowego zapalenia wątroby typu C (WZW-C) należą do najważniejszych problemów zdrowotnych w obszarze chorób zakaźnych w Polsce. Zakażenie HCV może dotyczyć każdego, kto kiedykolwiek miał przeprowadzone zabiegi medyczne lub upiększające z naruszeniem ciągłości tkanek, ponieważ wirus przenosi się przez kontakt z zakażoną krwią.

W Polsce, jak podaje NIZP-PZH, liczba osób zakażonych HCV wynosi ok. 230 tys. Każdego roku rejestruje się 2-3 tys. nowych zachorowań, przy czym 95% wykrytych przypadków przebiega pod przewlekłą postacią wirusowego zapalenia wątroby typu C.

Jednak zdaniem specjalistów liczba zachorowań wykrywanych w kolejnych latach i rejestrowanych w systemie nadzoru nad chorobami zakaźnymi nie przedstawia rzeczywistej sytuacji epidemiologicznej wzv C, ponieważ większość zakażeń (ok. 80%), ze względu na wieloletni bezobjawowy przebieg choroby, jest niewykryta.

Obecnie do zakażeń HCV dochodzi najczęściej podczas wykonywania drobnych zabiegów medycznych (iniekcje, pobrania krwi, usuwanie znamion, zabiegi stomatologiczne), przy zabiegach medycyny estetycznej (mikrodermabrazja, usuwanie zmarszczek, botoks), a w placówkach niemedycznych podczas wykonywania zabiegów kosmetycznych (manicure, pedicure), czy zabiegów upiększających (tatuaż, piercing). Przeprowadzanie zabiegów

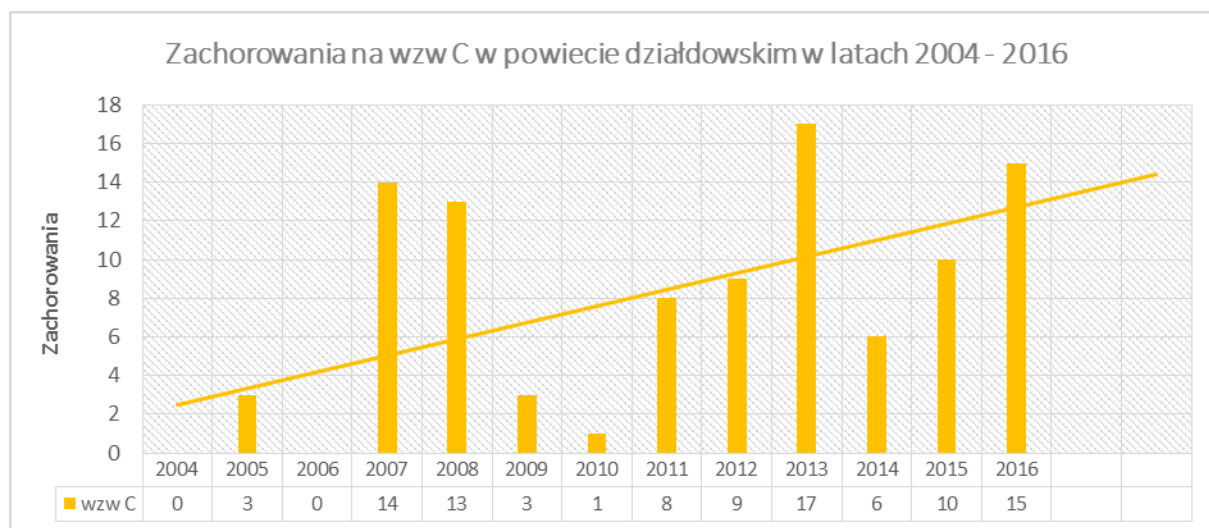
z naruszeniem procedur higieniczno-sanitarnych niesie istotne ryzyko zakażenia HCV, HBV i HIV.

Do grup wysokiego ryzyka należą także osoby przyjmujące dożylnie narkotyki poprzez używanie wspólnych igieł i strzykawek (szacuje się, że grupa ta liczy ok. 100 tys. osób, z czego 60-70% jest zakażonych HCV). Zakażenie HCV może przytrafić się w warunkach domowych, gdy członkowie rodziny, najczęściej nieświadomi zakażenia, używają wspólnych przyborów higienicznych (np. maszynki do golenia, cążki do paznokci, szczoteczki do zębów). Czasami do zakażenia dochodzi w drodze kontaktu seksualnego.

Do potwierdzenia zakażenia konieczne jest przeprowadzenie badania diagnostycznego w kierunku HCV. Przeciw WZW-C nie można się zaszczepić, ale możliwe jest już skuteczne, pełne wyleczenie.

Liczbę zarejestrowanych zakażeń WZW typu C w powiecie działdowskim w latach 2004-2016 przedstawia poniżej zamieszczony wykres.

Wykres nr 7

Z uwagi, że dotychczas nie opracowano szczepionki przeciwko wzw typu C poprawę sytuacji epidemiologicznej można uzyskać poprzez zapewnienie wysokich standardów higieniczno-sanitarnych udzielania świadczeń zdrowotnych oraz zabiegów w placówkach niemedycznych, podczas których dochodzi do naruszenia ciągłości tkanek.

W tym celu Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Działdowie prowadzi działania nadzorująco-edukacyjne nad podmiotami wykonującymi działalność leczniczą oraz nad

zakładami fryzjerskimi, kosmetycznymi i tatuażu, funkcjonującymi na terenie powiatu działdowskiego.

Grypa i podejrzenia o zachorowania na grypę

W 2016 r. najczęściej występującymi chorobami zakaźnymi w powiecie działdowskim były grypa i zachorowania grypopodobne. Liczba zarejestrowanych zachorowań grypopodobnych wynosiła 5.239 przypadków (2015 - 779 przypadków). Wzrost zarejestrowanych zachorowań wynika z poprawy zgłaszalności tych chorób przez lekarzy jednostek ochrony zdrowia. Podobnie jak w roku 2015 zarejestrowano 1 przypadek zachorowania na grypę potwierdzony badaniami wirusologicznymi.

Grypa przenosi się z osoby na osobę drogą kropelkową podczas kichania, kaszlu lub w wyniku bezpośredniego kontaktu ze świeżą wydzieliną z dróg oddechowych zakażonych osób.

Ciągła mutacja i zmienność wirusa grypy, powoduje konieczność przygotowania nowej szczepionki na każdy sezon grypowy, a w związku z tym potrzebę corocznego szczepienia.

Wykres nr 8

Sytuacja epidemiologiczna chorób odzwierzęcych

Borelioza

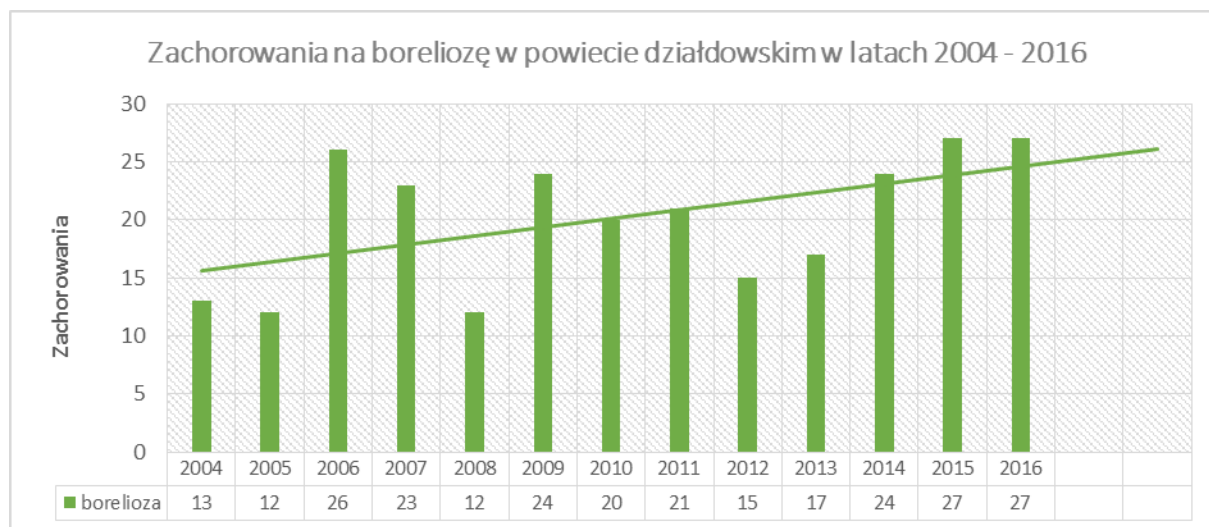
W 2016 r. w powiecie działdowskim nie odnotowano dalszego wzrostu zachorowań na boreliozę, który obserwowany był od 2012 r. W latach 2015-2016 zarejestrowano po 27 nowych przypadków zachorowań na boreliozę, w 2016 r. 5 osób poddano hospitalizacji (2015 – 7 osób). Borelioza jest chorobą wieloukładową i nieleczona może doprowadzić nawet do śmierci.

Z uwagi na endemiczne występowanie zakażonych kleszczy, w powiecie działdowskim, podobnie jak w województwie warmińsko-mazurskim, współczynnik zapadalności na boreliozę jest wysoki. Najbardziej narażeni na zachorowanie są pracownicy zatrudnieni w leśnictwie, rolnicy, myśliwi oraz osoby zbierające runo leśne. Z wywiadów epidemiologicznych wynika, że podobnie jak w 2015 r. najczęściej ukłuć przez zakażone kleszcze miało miejsce na terenie miasta Działdowo, gminy Działdowo oraz miasta i gminy Lidzbark.

Ze względu na niespecyficzne i rozciągnięte w czasie objawy, wiele przypadków może być zgłaszanych ze znacznym opóźnieniem. Przeciwno chorobie nie ma szczepionki, dlatego ważne jest wczesne jej rozpoznanie oraz informowanie społeczeństwa o sposobach zapobiegania zakażeniom. W 2016 r. Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Działdowie kontynuowała działania z zakresu edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia o tematyce profilaktyki chorób odkleszczowych.

Zamieszczony poniżej wykres przedstawia zachorowania na boreliozę w latach 2004-2016.

Wykres nr 9

Kleszczowe zapalenia mózgu (KZM)

W 2016 r. zarejestrowano 1 przypadek kleszczowego zapalenia mózgu (KZM). KZM jest ciężką, ostrą chorobą zakaźną ośrodkowego układu nerwowego. Przenoszony przez kleszcze wirus atakuje układ nerwowy (mózg lub rdzeń kręgowy). Choroba może mieć ciężki przebieg i prowadzić do trwałych następstw w postaci porażenia nerwów, niedowładów kończyn, zaburzeń koncentracji lub depresji, a nawet zgonu. Najskuteczniejszą metodą zabezpieczenia przed kleszczowym zapaleniem mózgu i jego następstwami są szczepienia. Główny Inspektor Sanitarny zaleca je szczególnie osobom stale lub czasowo przebywającym na terenach nasilonego występowania tej choroby i wykonujących zawody związane z rolnictwem czy leśnictwem lub aktywnie spędzającym czas na świeżym powietrzu.

Zatrucie jadem kiełbasianym

W 2016 r. w powiecie działdowskim zarejestrowano jeden przypadek zatrucia jadem kiełbasianym. W toku przeprowadzonego dochodzenia epidemiologicznego ustalono, że do zatrucia doszło w wyniku spożycia zanieczyszczonych toksyną botulinową niewłaściwie konserwowanych ryb, w warunkach domowych (sporządzenie weków).

Botulizm, czyli zatrucie jadem kiełbasianym, występuje u ludzi oraz zwierząt i jest efektem działania toksyny wytwarzanej przez beztlenową laseczkę *Clostridium botulinum*. Toksyna jadu kiełbasianego (botulinowa) jest wytwarzana poza organizmem człowieka, w produktach żywnościowych zakażonych laseczką jadu kiełbasianego. Jest najsilniejszą ze znanych trucizn, śmiertelna dawka dla człowieka wynosi 0,12 mikrograma, efektem jej chorobotwórczego działania jest wiotkie porażenie mięśni szkieletowych ciała.

Naturalnym i powszechnym miejscem bytowania *Clostridium botulinum* oraz jej przetrwalników są gleba, osady wodne oraz przewód pokarmowy wielu ssaków i ryb. Wraz z odchodami zwierząt laseczki jadu kiełbasianego oraz ich przetrwalniki są wydalane do środowiska, gdzie mogą długo pozostawać ze względu na swoją odporność.

Do zatrucia jadem kiełbasianym u ludzi najczęściej dochodzi w wyniku spożycia zanieczyszczonych toksyną botulinową niewłaściwie konserwowanych, czy pasteryzowanych przetworów mięsnych (kiełbasy, peklowane mięso), konserw oraz innych typów weków, przygotowywanych w warunkach domowych.

Zwalczanie wścieklizny

W 2016 r. w powiecie działdowskim nie potwierdzono żadnego przypadku wścieklizny u zwierząt. Zarejestrowano 106 przypadków pokąsań przez zwierzęta podejrzone

o wściekliznę (2015 r. - 83). Do szczepień p/wściekliwość zakwalifikowano 9 osób (w 2015 r. - 12) z powodu pogryzienia przez nieznaną psę i koty i brakiem możliwości podjęcia obserwacji weterynaryjnej zwierzęcia.

Należy zwrócić uwagę na bardzo dobrą współpracę z Powiatowym Lekarzem Weterynarii, Strażą Miejską i Strażą Gminną oraz z Urzędami Miast i Gmin w zakresie zwalczania wścieklizny u zwierząt.

Gruźlica

Od 1 stycznia 2014 r. Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Działdowie realizuje zadania związane z prowadzeniem rejestru zachorowań/podejrzeń zachorowań na gruźlicę i choroby przenoszone drogą płciową. Wprowadzone rozwiązania, mają na celu zapewnienie skuteczności i szczelności nadzoru nad osobami chorymi na gruźlicę płuc, zobowiązanymi do leczenia w warunkach hospitalizacji (gruźlica prątkująca) lub w warunkach leczenia otwartego.

W latach 2014 i 2015 na terenie powiatu działdowskiego zarejestrowano po 4 nowe, potwierdzone laboratoryjnie przypadki gruźlicy płuc, natomiast w roku 2016 zarejestrowano 12 nowych zachorowań, w tym 5 przypadków dotyczyło członków jednej rodziny. Wszystkie osoby chore i z najbliższego kontaktu zostały objęte nadzorem epidemiologicznym. Chorzy podlegają obowiązkowemu leczeniu i przebywają pod stałym nadzorem lekarza specjalisty w Poradni Chorób Płuc i Gruźlicy w Działdowie. Osoby ze styczności, przebywające w stałym kontakcie z chorymi zostały skierowane przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Działdowie do lekarza rodzinnego z zaleceniem wykonania nieodpłatnego badania RTG płuc.

Zakażenia przenoszone drogą płciową

W 2016 r. zarejestrowano 1 nowe zakażenie wirusem HIV (w 2015 r. – 2 zakażenia) oraz 2 nowe zachorowania na kiłę (w 2015 r. – 3 zachorowania). W 2014 r. lekarze nie zgłaszali zakażeń i zachorowań.

3. Stan sanitarny podmiotów wykonujących działalność leczniczą

W roku 2016 w powiecie działdowskim działalność lecznicza wykonywana była w 52 obiektach zarejestrowanych jako podmioty lecznicze i w 46 prowadzących działalność leczniczą w formie praktyki zawodowej. Przeprowadzono ogółem 90 kontroli w zakresie

oceny pomieszczeń i urządzeń, przestrzegania przez personel medyczny procedur mających na celu zapobieganie powstawania chorób, w tym chorób zakaźnych oraz nadzoru nad prawidłową gospodarką odpadami medycznymi. Przedmiotem kontroli była również ocena pomieszczeń i urządzeń podmiotów w zakresie zgodności z obowiązującymi przepisami przed wydaniem opinii w celu ich rejestracji. Wydano 8 decyzji o spełnieniu wymogów.

W roku 2016 przeprowadzono następujące inwestycje:

1. w 15 podmiotach przeprowadzono prace remontowe i modernizacyjne, polegające między innymi na malowaniu pomieszczeń oraz wymianie mebli i urządzeń medycznych,
2. gabinet medycyny pracy i okulistyki został przeniesiony z budynku szpitala do nowego lokalu usługowego urządzonego zgodnie z zaopiniowaną dokumentacją projektową,
3. wyrejestrowano jeden gabinet stomatologiczny prowadzony w formie praktyki zawodowej przy ul. Katarzyny w Działdowie,
4. w Lidzbarku w budynku przychodni przy ul. Brzozowej uruchomiono ambulatorium udzielające świadczenia zdrowotne na zasadach nocnej i świątecznej pomocy medycznej.

Przeprowadzone remonty, modernizacje oraz zmiany lokalizacji gabinetów podmiotów wykonujących działalność leczniczą przyczyniły się do poprawy ich stanu sanitarnego oraz do dostosowania tych obiektów do wymagań rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą (Dz. U. z 2012 r., poz. 739).

Profilaktyczne szczepienia ochronne w 2016 r.

Szczepienia ochronne odgrywają decydującą rolę w profilaktyce chorób zakaźnych. Obowiązkowe szczepienia ochronne są najskuteczniejszą i powszechnie akceptowaną metodą zapobiegania i zwalczania groźnych chorób zakaźnych zagrażających naszemu życiu i zdrowiu.

Program Szczepień Ochronnych (PSO) wydawany corocznie przez Głównego Inspektora Sanitarnego jest systematycznie modyfikowany i dostosowywany do zmieniającej się sytuacji w zakresie chorób zakaźnych, a także aktualnej wiedzy w dziedzinie wakcynologii. Należy podkreślić, że zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w Polsce istnieje ustawowy obowiązek poddawania się szczepieniom ochronnym przeciw wybranym chorobom zakaźnym. Celem szczepień jest m.in. utrzymanie wysokiego poziomu populacyjnej odporności zbiorowiskowej przeciwko określonym chorobom zakaźnym. Odpowiednio

wysoki odsetek osób uodpornionych w drodze szczepień ochronnych przeciwko tym chorobom (wynoszący ok. 95%) skutecznie zapobiega szerzeniu się zakażeń również u osób nieodpornych, które ze względu na przeciwwskazania zdrowotne nie mogą być zaszczerpione. Szczepienia ochronne realizowane w odniesieniu do chorób, gdzie człowiek jest jedynym rezerwuarem zarazka, pozwalają nie tylko na poprawę sytuacji epidemiologicznej, ale również na eliminację lub eradykację (wykorzenie) tych chorób.

W ramach PSO prowadzone są szczepienia obowiązkowe dzieci i młodzieży do 19 roku życia.

Szczepienia ochronne obowiązkowe i zalecane w powiecie działdowskim realizowane były w 13 punktach szczepień podmiotów leczniczych oraz w Oddziale Noworodków i Wcześnieaków, w Poradni Chirurgicznej, w Szpitalnym Oddziale Ratunkowym i Stacji Dializ Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Działdowie przy ul. Leśnej 1.

Zgodnie ze sporządzonymi przez jednostki ochrony zdrowia rocznymi sprawozdaniami ze szczepień ochronnych (MZ 54) odsetek wykonanych obowiązkowych szczepień w poszczególnych rocznikach dzieci i młodzieży do 19. roku życia przedstawia się następująco.

Dzieci urodzone w 2016 r. - 1 rok życia:

liczba osób w roczniku - 559

- 99,8 % - szczepienie p/gruźlicy;
- 55,1 % -szczepienie uzupełniające (III dawki) p/wzw B;
- 64,2 % -szczepienie pierwotne (III dawki) p/błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis oraz *Haemophilus influenzae* typu B;

Dzieci urodzone w 2015 r. - 2 rok życia:

Liczba osób w roczniku - 567

- 100 % - szczepienie uzupełniające (III dawki) p/wzw B;
- 70 % - szczepienie uzupełniające (IV dawki) p/błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis oraz *Haemophilus influenzae* typu B);
- 98,6 % - szczepienie podstawowe (I dawka) p/odrze, śwince oraz różyczce;

Szczepienia w grupie dzieci do lat 2 prowadzi się sukcesywnie według dat urodzenia.

Dzieci urodzone w 2011 r. – 6 rok życia:

Liczba osób w roczniku - 630

- 96,5 % - szczepienie I przypominające p/błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis;

Dzieci urodzone w 2007 r. - 10 rok życia:

Liczba osób w roczniku - 714

- 96,9 % - szczepienie przypominające p/odrze, śwince oraz różyczce;

Dzieci urodzone w 2003 r. -14 rok życia:

Liczba osób w roczniku - 588

- 99,3 % - szczepienie II przypominające p/błonicy, tężcowi;

Dzieci urodzone w 1998 r. - 19 rok życia:

Liczba osób w roczniku - 743

- 99,3 % - szczepienie III przypominające p/ błonicy, tężcowi.

Szczepienia obowiązkowe dzieci z grup ryzyka:

- Szczepienie przeciwko inwazyjnym zakażeniom *Streptococcus pneumoniae* – wykorzystano 328 dawek szczepionki.
- Szczepienia przeciwko ospie wietrznej - wykorzystano 49 dawek szczepionki.

Szczepienia przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi (DTPa) – wykorzystano 255 dawek szczepionki skojarzonej 5 w 1.

Szczepienia obowiązkowe przeciwko tężcowi osób po zranieniach i urazach.

W 2016 r. uodporniono przeciwko tężcowi 577 osób, w tym 63 osoby w grupie 20-29 oraz 514 osób w grupie 30 i powyżej.

Szczepienia obowiązkowe przeciwko wirusowemu zapaleniu wątroby typu B w grupach ryzyka. Zaszczepiono 74 osoby w następujących grupach:

- z bliskiego otoczenia nosicieli (osób zakażonych) HBV-wirus zapalenia wątroby typu B;
- z bliskiego otoczenia chorych na WZW typu B;
- zakażonych wirusem zapalenia wątroby typu C (HCV);

- przewlekle chorych o wysokim ryzyku zakażenia;
- chorych w fazie zaawansowanej choroby nerek z filtracją kłębuszkową poniżej 30 ml/min oraz osób dializowanych.

Szczepienia zalecane

W 2016 r. w ramach szczepień zalecanych (koszt zakupu szczepionki ponosi pacjent) zaszczepiono, m.in.:

- 918 osób przeciwko grypie – osoby w przedziale wiekowym od 15 do 64 roku życia stanowiły 52 % ogółu osób zaszczepionych;
- 51 osób przeciwko kleszczowemu zapaleniu mózgu;
- 5 osób przeciwko wirusowemu zapaleniu wątroby typu A;
- 179 osób przeciwko biegunkom wywoływanym przez rotawirusy;
- 36 osób przeciwko zakażeniom wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV);
- 36 osób przeciwko zakażeniom wywołanym przez *Neisseria meningitidis*.

Niepożądane odczyny poszczepienne - NOP

W 2016 r. nie zarejestrowano żadnego przypadku wystąpienia niepożądanego odczynu poszczepiennego.

Finansowanie szczepień przez jednostki samorządowe.

W 2016 r. Urząd Gminy w Rybnie sfinansował szczepienia u 26 dziewczynek urodzonych w 2004 r. przeciwko zakażeniu wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV).

Należy podkreślić, że w powiecie działowskim nie ma rodzin uchylających się od wykonania obowiązkowych szczepień ochronnych u dzieci.

Liczbę dzieci i młodzieży objętej obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi przedstawiono w tabeli nr 1 (zamieszczonej na końcu opracowania).

Procentowe wykonanie szczepień ochronnych w latach 2015-2016 zamieszczono w tabelach nr 2 i 3. Wykonanie szczepień zalecanych (poza Kalendarzem Szczepień) przedstawiono w tabeli nr 4 (zamieszczone na końcu opracowania).

HIGIENA KOMUNALNA

1. Zaopatrzenie w wodę

W 2016 r. na terenie powiatu działdowskiego funkcjonowały 23 wodociągi zbiorowego zaopatrzenia w wodę, w tym 2 wodociągi miejskie. Poza tym do zaopatrzenia ludności w wodę służył 1 wodociąg zakładowy.

Stabilny skład bakteryjny i chemiczny wód podziemnych eliminuje konieczność stosowania w technologii uzdatniania szkodliwych dla zdrowia związków chemicznych, w tym środków dezynfekcyjnych. Chlorowanie stosuje się tylko w sytuacjach awaryjnych w razie wtórnego zanieczyszczenia bakteryjnego i profilaktycznie po wykonaniu robót hydraulicznych.

Wody podziemne, bogate w związki żelaza i manganu stwarzają jednak problemy technologiczne.

W dniu 28.11.2015 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, uchylające dotychczasowe rozporządzenie z dnia 29.03.2007 r. Rozporządzenie Ministra Zdrowia jest wykonaniem upoważnienia ustawowego zawartego w art. 13 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, implementującym dyrektywę Rady 98/83/WE z dnia 3.11.1998 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz dyrektywę Rady 2013/51/ EURATOM z dnia 22.10.2013 r. określającą wymogi dotyczące ochrony zdrowia ludności w odniesieniu do substancji promieniotwórczych w wodzie przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Dostosowanie polskiego prawa do dyrektywy Unii Europejskiej 98/83/WE wymaga wprowadzenia nowych metod uzdatniania w zakresie usuwania żelaza i manganu z wody, w celu dotrzymania najwyższych dopuszczalnych wartości. Należy stwierdzić, że w 2016 r. zawartość tych związków w niektórych wodociągach okresowo przekraczała surowe normy dla wody.

Wymagania zawarte w przywołanych przepisach zalecają pełną ochronę zdrowia ludzkiego przed szkodliwymi skutkami wszelkich zanieczyszczeń wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi poprzez zapewnienie, aby była zdrowa i czysta oraz z uwzględnieniem zagrożenia zdrowia.

Ponadto przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia określają sposób informowania konsumentów o jakości wody i sposób postępowania przed organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej w przypadku, gdy woda nie spełnia wymagań jakościowych.

Przepisy rozporządzenia stanowią, że woda jest w pełni bezpieczna dla zdrowia jeśli spełnia określone w nim wymagania. Jeżeli przekroczenie wartości dopuszczalnych dla danego parametru, z wyłączeniem parametrów mikrobiologicznych, nie stwarza zagrożenia dla zdrowia i jest możliwe do usunięcia w terminie 30 dni, państwowy inspektor sanitarny stwierdza warunkową przydatność wody przeznaczonej do spożycia, określając dopuszczalne wartości parametryczne. Przepisy rozporządzenia nie zezwalają na wydłużenie tego okresu. Jeżeli nie nastąpi poprawa jakości wody, po upływie 30 dni państwowy inspektor sanitarny stwierdza brak przydatności wody do spożycia i nakazuje realizację dostaw wody odpowiedniej jakości ze źródła zastępczego.

Należy zauważyć, że zbiorowe zaopatrzenie w wodę jest zadaniem własnym gmin, obowiązek zabezpieczenia mieszkańców w wodę do celów spożywczych w niezbędnych ilościach wynika zarówno z ustawy o samorządzie gminnym, jak i z ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

Podkreślenia wymaga, że systemy zbiorowego zaopatrzenia w wodę zgodnie z ustawą o zarządzaniu kryzysowym należą do infrastruktury krytycznej. W sytuacji kryzysowej może dojść do ich poważnej awarii. Wtedy niezbędna jest dostawa wody do spożycia z zastępczych źródeł. Sytuacje awaryjne dotyczące zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę pitną mają najczęściej związek z awariami na ujęciach wody lub w sieciach wodociągowych i przypadkowymi uszkodzeniami instalacji wodociągowych, podtopieniami czy dłuższymi przerwami w dostawie energii elektrycznej.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa epidemiologicznego w sytuacjach awaryjnych wodę można dowozić cysternami bezpośrednio ze źródła wskazanego przez właściwego terenowo państwowego inspektora sanitarnego. Zastosowanie cysterny do zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi musi spełniać określone warunki: cysterna nie może służyć do innych celów jak tylko i wyłącznie do transportu i magazynowania wody do picia; zbiornik musi być wykonany z materiałów dopuszczonych do kontaktu z wodą przeznaczoną do spożycia przez ludzi i wyposażony w higieniczne zawory czerpalne do poboru wody z cysterny.

W początkowej fazie zdarzenia kryzysowego można wykorzystywać wodę w opakowaniach jednostkowych, następnie organizuje się dostawy wody w cysternach – w systemie obwoźnym całodobowym.

Dostawy wody butelkowanej należy traktować jako rozwiązanie doraźne, ponieważ w związku z dużym zapotrzebowaniem ludności na wodę, nie zabezpieczają wszystkich potrzeb odbiorców wody.

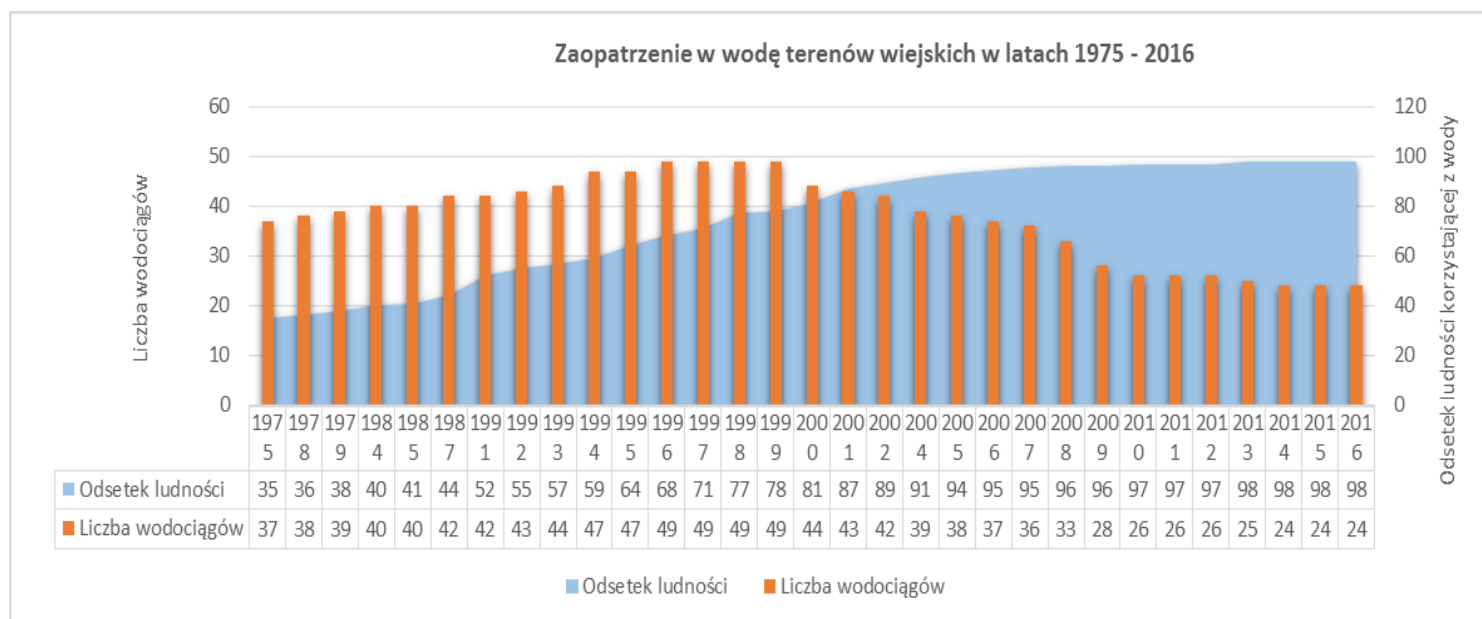
W celu zabezpieczenia potrzeb mieszkańców w przypadku wystąpienia sytuacji awaryjnej i konieczności zapewnienia dostaw wody ze źródeł zastępczych, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Działdowie zakupiło profesjonalną, atestowaną cysternę do transportu i dystrybucji wody pitnej o pojemności 5000 litrów oraz Gmina Rybno zakupiła atestowany zbiornik na wodę pitną o pojemności 2500 litrów.

Na terenie powiatu jest jeszcze 8 miejscowości (wieś, osada, przysiółek), gdzie jedynym źródłem wody są płytkie studnie przydomowe. Tereny te zamieszkuje ok. 330 osób. Poza tym na terenach zwodociągowanych, ze względu na duże rozproszenie gospodarstw, nie wszyscy przyłączeni są do sieci wodociągowej, ok. 530 mieszkańców korzysta jeszcze z ujęć własnych.

Działania naprawcze, rozbudowa i modernizacja infrastruktury zaopatrzenia w wodę.

W efekcie współpracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz władz gminnych i powiatowych w powiecie działdowskim systematycznie realizowane są inwestycje w celu uzyskania poprawy jakości wody pitnej. Inwestycje polegają nie tylko na łączeniu małych wodociągów z większymi ze względu na złą jakość wody produkowanej w małych wodociągach i wysokie koszty działań naprawczych (wykres nr 10) ale również na zastosowaniu odpowiednio dobranych technologii uzdatniania wody.

Wykres nr 10

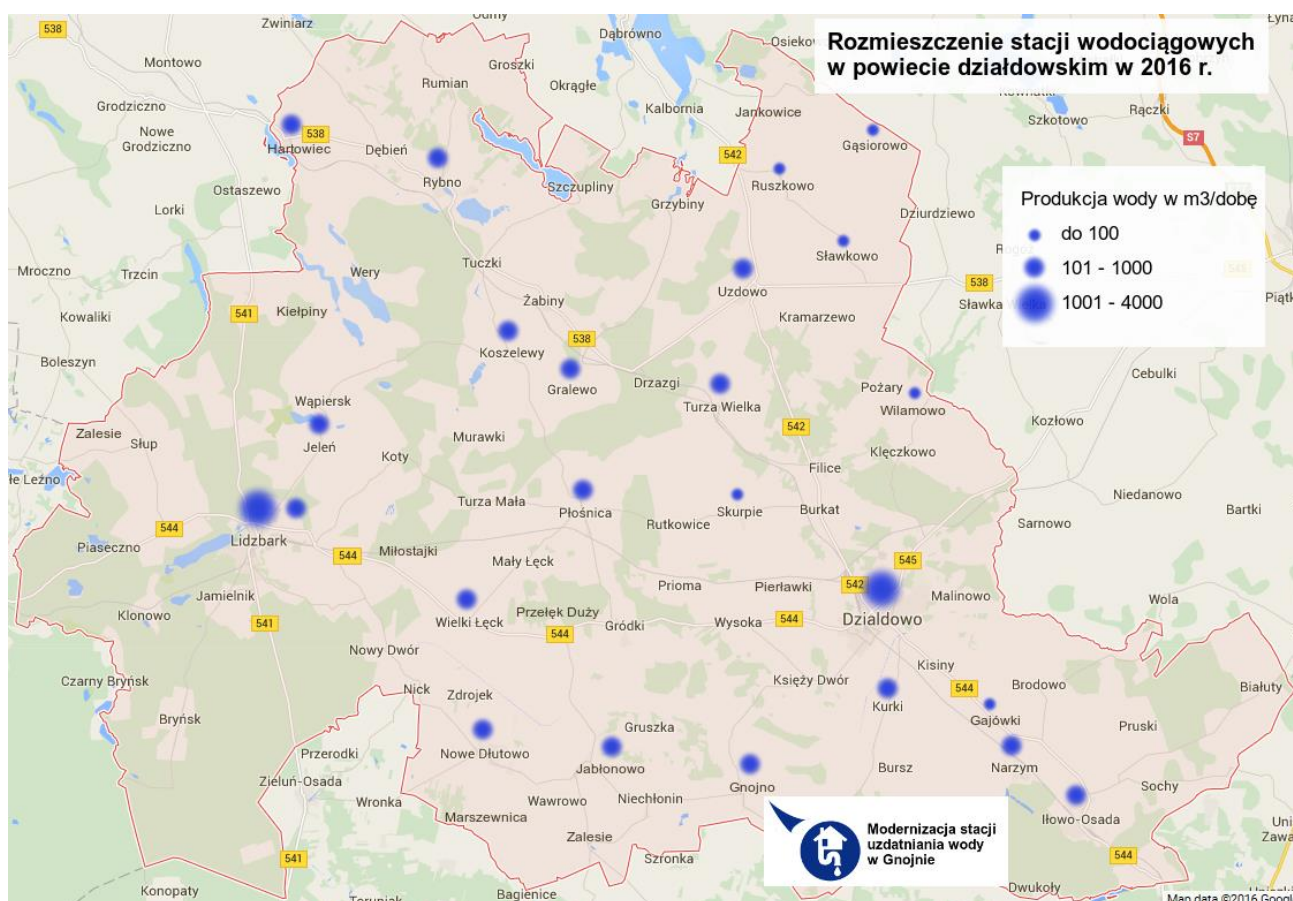

Z uwagi na ponadnormatywną zawartość manganu w wodzie w sieci wodociągowej Gmina Działdowo wykonała zadanie inwestycyjne pn. „Modernizacja hydroforni w Gnojnie”. Zadanie to obejmowało remont budowlany budynku głównego oraz remont i wymianę urządzeń technologicznych, natomiast Zakład Gospodarki Komunalnej w Rybnie sp. z o.o przeprowadził wymianę złożeń filtracyjnych.

Gmina Rybno wykonała dokumentację projektową modernizacji stacji uzdatniania wody w Rybnie.

Jednocześnie systematycznie rozwija się infrastruktura zaopatrzenia w wodę, w 2016 r. wybudowano 10,04 km sieci wodociągowej.

Ponadto w 2016 r. wygekwowano poprawę stanu sanitarno-technicznego stacji wodociągowych w Kurkach i Turzy Wielkiej (gm. Działdowo), w Iłowie i Narzymiu (gm. Iłowo-Osada) oraz w Wielkim Łęcku i Skurpiu (gm. Płośnica).

2. Jakość wody

W celu zapewnienia bezpieczeństwa epidemiologicznego wszystkie urządzenia zbiorowego zaopatrzenia w wodę znajdowały się pod stałym nadzorem sanitarnym. W 2016 r. pobrano 203 próbki, w których oznaczono wszystkie wymagane parametry niezbędne do oceny jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

W trakcie 2016 roku w następujących wodociągach stwierdzano przekroczenia wartości parametrów jakości wody przeznaczonej do spożycia dostarczanej w ramach zbiorowego zaopatrzenia:

- Gnojno, ponadnormatywny mangan;
- Jeleń, ponadnormatywny amoniak, mikrobiologiczne zanieczyszczenie wody bakteriami grupy coli, wysoki wzrost ogólnej liczby mikroorganizmów w temp. $22 \pm 2^\circ\text{C}$ po 72 h;
- Rybno, ponadnormatywny mangan, mętność, barwa, mikrobiologiczne zanieczyszczenie wody bakteriami grupy coli;
- Skurpie, mikrobiologiczne zanieczyszczenie wody bakteriami grupy coli.

Ustalono, że do mikrobiologicznego skażenia wody doszło w wyniku awarii sieci wodociągowej (Jeleń) lub było skutkiem wtórnego zanieczyszczenia (Rybno i Skurpie). Występowanie bakterii w wodzie może być groźne dla zdrowia konsumentów. Bakterie posiadają zdolność szybkiego namnażania się, zwłaszcza w sieci wodociągowej. Ponieważ tą drogą woda dociera do wielu odbiorców zasięg zagrożenia może być bardzo szeroki.

W każdym przypadku przekroczenia wartości normatywnych parametrów jakości wody określonych w rozporządzeniu należy przeprowadzić ocenę ryzyka wystąpienia potencjalnych zdarzeń niebezpiecznych dla zdrowia konsumentów oraz sporządzić ocenę jakości wody pod względem przydatności do spożycia. Ocena jakości wody jest sporządzana osobno dla każdego wodociągu.

W celu uzyskania poprawy jakości wody produkowanej przez wodociągi publiczne, w 2016 r. wystawiono 6 decyzji administracyjnych, w tym cztery o braku przydatności wody do spożycia.

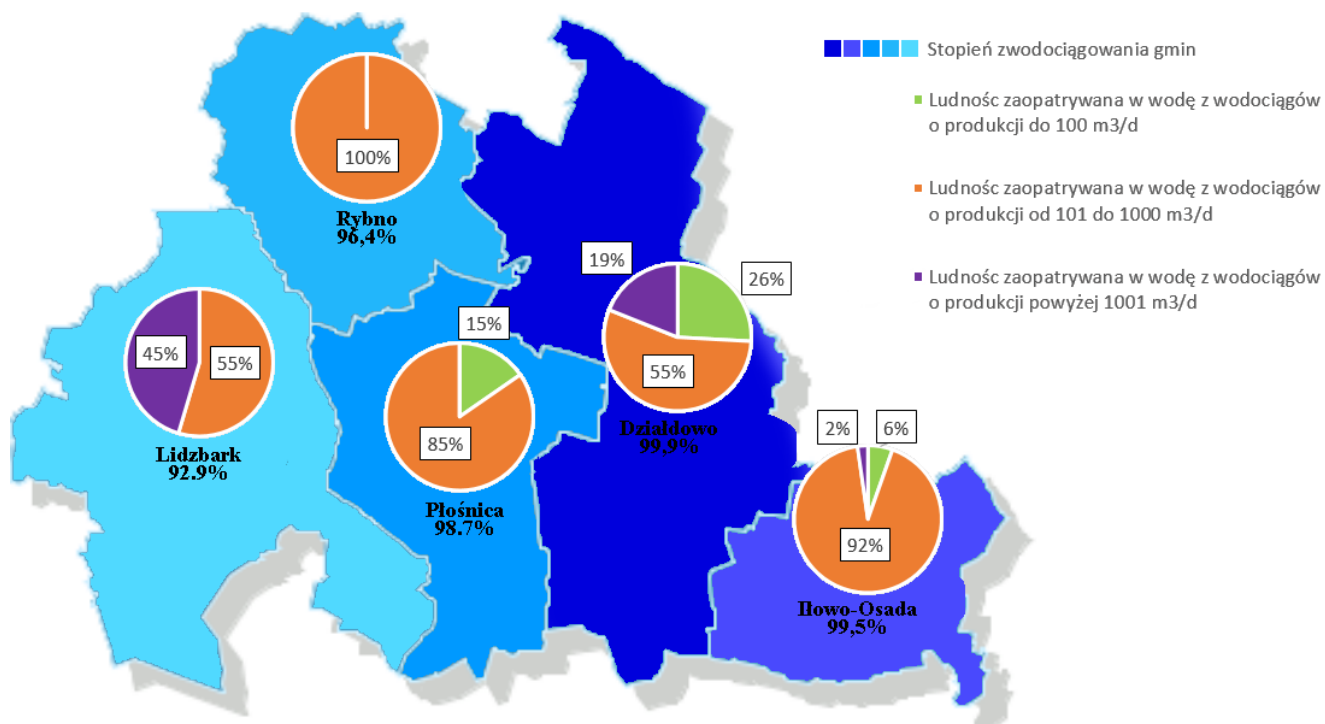
W wyniku przeprowadzonych działań naprawczych we wszystkich wodociągach uzyskano poprawę jakości wody.

W ramach nadzoru nad jakością wody ciepłej, w 2016 r. wykonano badania w kierunku obecności bakterii Legionella w instalacji wody ciepłej w Domu Dziecka w Lidzbarku (Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza MARIO) nie stwierdzając przekroczeń dopuszczalnej ilości bakterii.

3. Stopień zwodociągowania i skanalizowania gmin w powiecie działdowskim

W Działdowie i w Lidzbarku wszyscy mieszkańcy posiadają dostęp do wody wodociągowej. Natomiast na obszarach wiejskich z wody wodociągowej korzysta ok. 97,7% ludności. Stopień zwodociągowania gmin w powiecie działdowskim jest bardzo wysoki (został obliczony jako odsetek ludności w gminie korzystającej z wody wodociągowej); w gminie Działdowo wynosi ok. 99,9%; w gminie Iłowo-Osada ok. 99,5; w gminie Płońnica ok. 98,7%; w gminie Rybno ok. 96,4% i w gminie Lidzbark ok. 92,9 %. Słabsze zwodociągowanie gminy Lidzbark związane jest z dużym rozproszeniem miejscowości i gospodarstw.

Struktura zaopatrzenia w wodę mieszkańców wsi w powiecie działdowskim w 2016 r.

Stopniowo poprawia się sytuacja w dostępie do infrastruktury kanalizacyjnej. W 2016 r. 112 wsi (wg wykazów gmin) posiadało sieć wodociągową, a 32 sieć kanalizacyjną. Wykaz wsi w powiecie działdowskim przyłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej:

1. Gmina Działdowo: Księży Dwór, Uzdowo, Grzybiny, Kramarzewo, Ruszkowo, Myślęta, Sławkowo, Pożary, Rudolfowo, Kurki, Kisiny, Turza Wielka;

2. Gmina Iłowo-Osada: Iłowo-Osada, Iłowo-Wieś, Białuty, Pruski, Narzym, Kraszewo;
3. Gmina Lidzbark.: Wlewsk, Cibórz, Chełsty;
4. Gmina Płońnica: Płońnica, Rutkowice, Mały Łęck, Turza Mała, Skurpie, Gródki;
5. Gmina Rybno: Rybno, Tuczki, Żabiny, Szczupliny, Koszelewy.

Należy podkreślić, że zastosowanie infrastruktury kanalizacyjnej nie zawsze jest możliwe, zarówno ze względów technicznych jak i ekonomicznych. Alternatywnym rozwiązaniem jest budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków, obecnie w 25 wsiach funkcjonuje 149 przydomowych oczyszczalni ścieków (wg wykazów gmin).

4. Obiekty rekreacji wodnej

W sezonie letnim 2016 r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Działdowie nadzorował 1 kąpielisko w Lidzbarku (raportowane do Komisji Europejskiej) oraz 6 miejsc wykorzystywanych do kąpieli w gminie Lidzbark i 4 miejsca w gminie Rybno.

Informacje o jakości wody w kąpielisku w m. Lidzbark zamieszczane były w serwisie kąpieliskowym na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Sanitarnego.

Przez cały sezon letni woda z kąpieliska i miejsc wykorzystywanych do kąpieli nadawała się do kąpieli i uprawiania sportów wodnych.

W ewidencji Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Działdowie znajduje się 1 basen kąpielowy. Jest to basen zewnętrzny przy ośrodku wczasowym czynny w sezonie letnim. W próbkach wody zbadanych w 2016 r. nie stwierdzono obecności bakterii chorobotwórczych.

5. Obiekty użyteczności publicznej

W 2016 r. na terenie powiatu działdowskiego funkcjonowało 259 obiektów użyteczności publicznej, były to między innymi: obiekty hotelarskie i turystyczne, zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej, ustępy publiczne, piaskownice, place zabaw.

Kontrole przeprowadzone w tych obiektach nie wykazały znaczących uchybień.

Wśród obiektów użyteczności publicznej najliczniejszą grupę stanowiły zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i stylizacji paznokci (62 obiekty). Należy podkreślić, że placówki te charakteryzują się dbałością o czystość pomieszczeń i urządzeń oraz

odpowiednim wyposażeniem w sprzęt jednorazowy, środki czystości oraz preparaty do dezynfekcji.

W 2016 r. kontynuowano realizację zadań polegających na upowszechnianiu informacji dotyczących zasad postępowania w celu zapewnienia odpowiedniej higieny usług, w tym procedur dotyczących dezynfekcji i sterylizacji sprzętu naruszającego ciągłość powłok ciała oraz dotyczących postępowania z odpadami.

Prowadząc nadzór nad piaskownicami zwracano uwagę na wykonanie zabezpieczeń przed dostępem zwierząt oraz na czystość piasku. W 2016 r. skontrolowano wszystkie czynne piaskownice ogólnodostępne. Spośród 25 piaskownic, 16 posiadało przykrycie. We wszystkich piaskownicach został wymieniony piasek. Pobrano do zbadania próbki piasku z dwóch piaskownic nie stwierdzając obecności jaj pasożytów.

Ponadto stosownie do przepisów ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Działdowie sprawował nadzór nad ekshumacją zwłok i szczątków ludzkich. W 2016 r. wydano 27 decyzji zezwalających na przeprowadzenie ekshumacji. Pracownik Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Działdowie uczestniczył we wszystkich ekshumacjach, aby nie dopuścić do naruszenia warunków ochrony zdrowia i życia ludzi, a także obowiązujących w tym zakresie przepisów.

W związku z realizacją zadań w zakresie higieny komunalnej, w 2016 r. przeprowadzono 450 kontroli, pobrano do badań 207 próbek wody i 2 próbki piasku, wystawiono 57 decyzji merytorycznych i 14 decyzji płatniczych na kwotę 728 zł. Decyzje płatnicze wystawiane były w przypadku stwierdzenia uchybień sanitarnych.

HIGIENA ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW UŻYTKU

Stan sanitarny obiektów żywności, żywienia i przedmiotów użytku

Zakres nadzoru sanitarnego

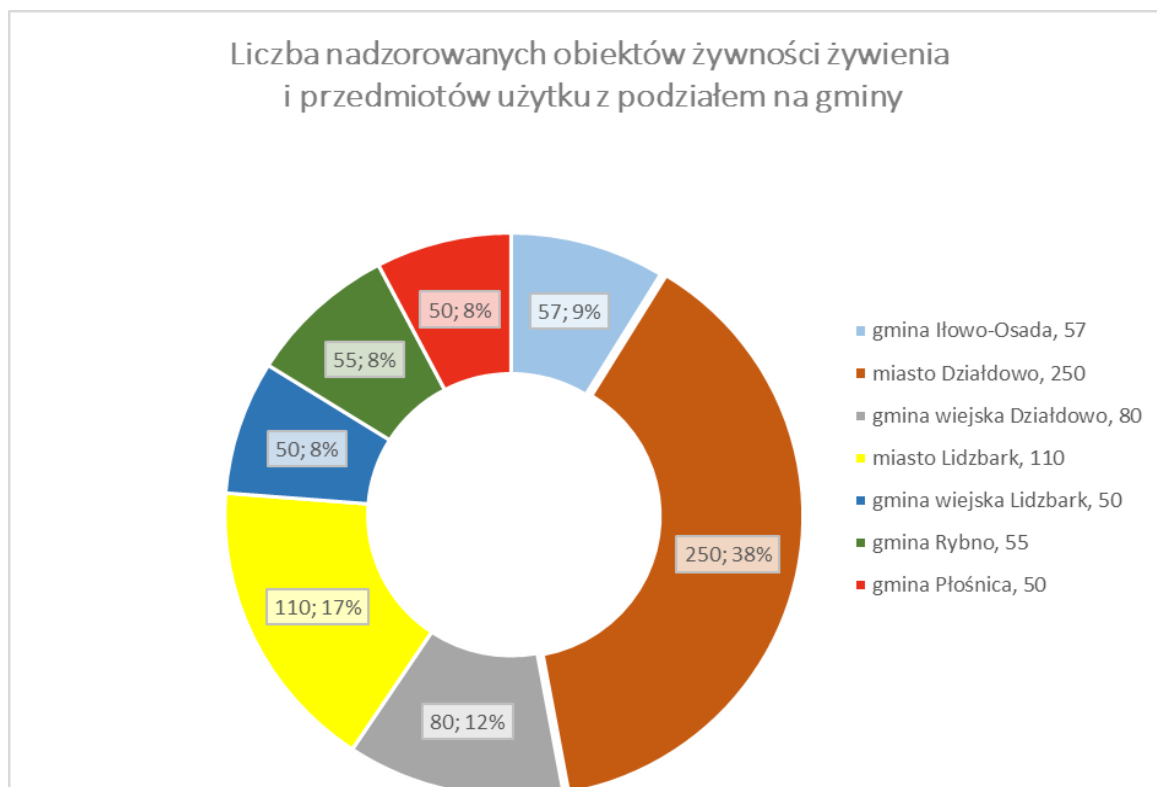
Państwowa Inspekcja Sanitarna kontroluje przestrzeganie przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne produkcji, przechowywania i sprzedaży żywności oraz żywienia zbiorowego, również sprawuje nadzór nad jakością zdrowotną żywności.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa żywnościowego przedsiębiorcy prowadzący działalność na rynku spożywczym ponoszą pełną odpowiedzialność za bezpieczeństwo wyprodukowanej i wprowadzanej do obrotu żywności.

W 2016 r. w ewidencji Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Działdowie znajdowały się 652 obiekty żywności, żywienia i przedmiotów użytku, w tym:

- obiekty produkcji żywności - 27, w tym: 1 wytwórnia lodów, 11 automatów do lodów, 7 piekarni, 2 ciastkarnie, 1 wytwórnia naturalnych wód źródlanych, 2 zakłady przemysłu zbożowo-młynarskiego, 3 inne wytwórnie żywności.
- obiekty obrotu żywnością – 417, w tym: 261 sklepy spożywcze (w tym 21 marketów), 30 kiosków spożywczych, 7 magazynów hurtowych, 39 obiekty ruchome i tymczasowe, oraz 80 innych obiektów obrotu żywnością,
- środki transportu żywności – 35 ,
- zakłady żywienia zbiorowego otwarte – 59 w tym m.in.: 39 zakładów małej gastronomii,
- zakłady żywienia zbiorowego typu zamkniętego – 93, w tym: 1 stołówka pracownicza, 4 stołówki w domach wczasowych, 6 stołówek szkolnych, 11 stołówek na koloniach, półkoloniach i obozach, 25 stołówek w przedszkolach, 2 stołówki w domach dziecka i młodzieży, 39 inne zakłady żywienia,
- wytwórni i miejsc obrotu przedmiotami użytku – 15, w tym: 2 wytwórnie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością i 11 miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością,
- obiekty obrotu kosmetykami – 6 (drogerie).

Wykres nr 11

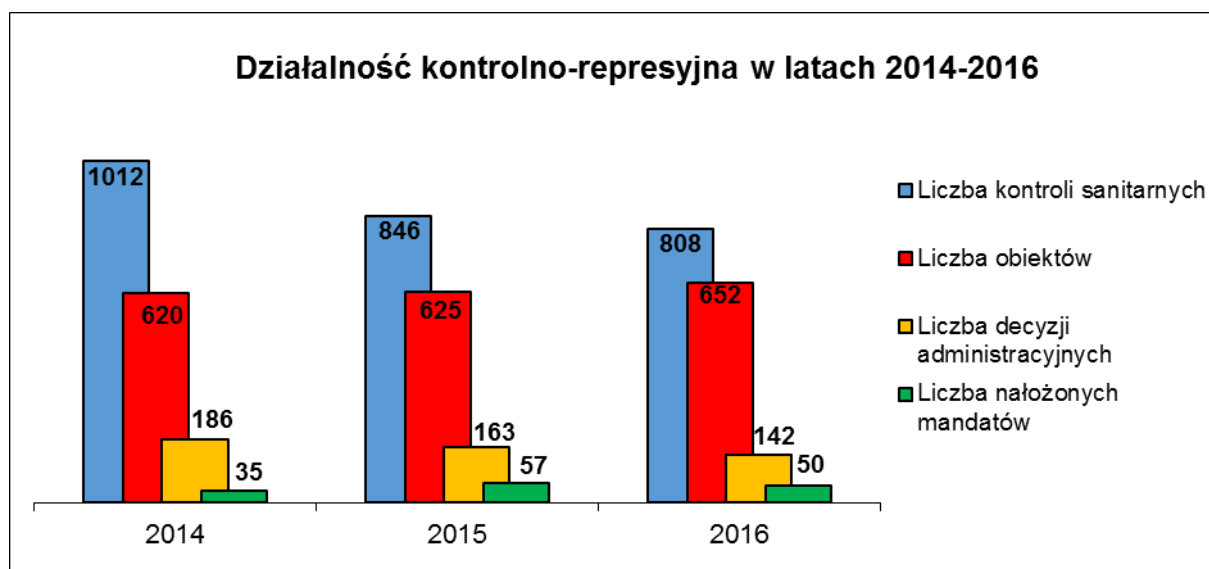
Najliczniejszą grupą obiektów nadzorowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej są sklepy spożywcze.

Od 2013 r. notuje się powolny wzrost liczby obiektów, w których Państwowa Inspekcja Sanitarna przeprowadza urzędowe kontrole. Liczba obiektów objętych nadzorem zwiększyła się z 545 w 2013 r. do 652 w 2016 r. Spowodowane jest to m.in. kampanią informacyjną Państwowej Inspekcji Sanitarnej skierowaną do rolników, która miała na celu mobilizację rolników prowadzących gospodarstwa działające na rynku spożywczym, tj. prowadzących sprzedaż bezpośrednią oraz podmioty prowadzące produkcję pierwotną do składania wniosków o wpis do Rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli.

Plany kontroli zostały opracowane w oparciu o analizę ryzyka w obszarze bezpieczeństwa żywności sporządzoną dla każdego obiektu w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu ochrony zdrowia człowieka. Częstotliwość kontroli obiektów zależy od przyporządkowanej im kategorii ryzyka, przy czym wyróżnia się trzy poziomy ryzyka: wysokie, średnie i niskie. Należy jednak nadmienić, że zakłady produkujące żywność, sklepy wielkopowierzchniowe, zakłady żywienia zbiorowego ujmowane są w planie kontroli co roku, bez względu na ocenę ryzyka.

Realizując zadania z zakresu bezpieczeństwa żywności, w 2016 r. skontrolowano 447 obiektów żywnościowo-żywnieniowych zajmujących się produkcją, transportem, dystrybucją oraz zbiorowymżywieniem, co stanowi 71,5% ogólnej liczby zarejestrowanych zakładów. W nadzorowanych obiektach przeprowadzono 808 kontroli sanitarnych, w tym 47 kontroli interwencyjnych. W celu usunięcia nieprawidłowości wydano 142 decyzje administracyjne, w tym 96 decyzji dotyczyło obiektów obrotu żywnością. Za zły stan sanitarny nałożono 50 mandatów, na kwotę 8.900 zł.

Wykres nr 12

Ocena stanu sanitarnego obiektów żywności i żywienia

Ocenę stanu sanitarnego nadzorowanych obiektów przeprowadzono zgodnie z jednolitymi procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością uwzględniającymi przepisy w zakresie wymagań higieniczno-sanitarnych.

Należy zwrócić uwagę na utrwalającą się poprawę stanu sanitarnego nadzorowanych obiektów. Dzięki systematycznym i konsekwentnym kontrolom prowadzonym przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz rosnącej świadomości przedsiębiorców stosujących systemy jakości (GHP, GMP, HACCAP) stan sanitarno-techniczny obiektów żywności i żywienia ulega stopniowej poprawie.

Pomimo stwierdzanych uchybień, w latach 2014-2016 żaden z obiektów żywności i żywienia nie został sklasyfikowany jako niezgodny z obowiązującymi wymaganiami sanitarno-higienicznymi.

Obecnie we wszystkich zarejestrowanych zakładach żywności i żywienia zostały wdrożone i są stosowane wymagane zasady dobrej praktyki higienicznej (GHP), dobrej praktyki produkcyjnej (GMP) oraz systemu analizy zagrożeń i krytycznych punktów kontroli (HACCP), co przekłada się na wysokie wskaźniki stanu sanitarnego.

Korzystając z ułatwień przewidzianych przez Komisję Europejską we wdrażaniu procedur HACCP w małych przedsiębiorstwach część zakładów skorzystało z zasady elastycznego podejścia i wprowadzało system w zakresie proporcjonalnym do występującego u nich zagrożenia. W części zakładów spożywczych przestrzeganie zasad GHP i GMP uznano za wystarczające dla kontroli najważniejszych zagrożeń bezpieczeństwa żywności. Uproszczone procedury systemu dotyczą punktów małej gastronomii bazujących na półproduktach i produktach gotowych oraz zakładów dystrybucji żywności tj. handlu detalicznego i transportu.

Konieczność wdrożenia systemów jakości często wiąże się z rozbudową lub modernizacją obiektu, co przekłada się na poprawę warunków produkcji, magazynowania, ekspozycji i higieny sprzedaży artykułów spożywczych oraz mycia i dezynfekcji sprzętu porządkowego, a także na poprawę warunków pracy personelu i przyczynia się do poprawy bezpieczeństwa zdrowotnego żywności i żywienia.

Przedsiębiorcy uzyskują pomoc merytoryczną w Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Działdowie, w zakresie spełnienia wymogów sanitarnych, na etapie uzgadniania dokumentacji projektowej, dokumentacji dostosowania obiektów do wymagań obowiązujących przepisów sanitarnych i wdrażania systemów jakości.

Jednak zakłady małe mieszczące się w starych budynkach lub budynkach mieszkalnych ze względu na charakter zabudowy i lokalizację nie mogą być rozbudowywane i modernizowane.

Do najważniejszych uchybień, występujących w skontrolowanych w 2016 r. zakładach sektora spożywczego, należały:

- zły stan techniczno-sanitarny pomieszczeń,
- niewłaściwe warunki przechowywania odpadów z żywności,
- brak segregacji w urządzeniach chłodniczych,
- brak bieżących zapisów w dokumentacji GHP,
- przeterminowane artykuły spożywcze,
- brak właściwego oznakowania wprowadzanych do obrotu artykułów spożywczych.

Kontrole interwencyjne

Kontrole interwencyjne przeprowadzono w związku ze skargami konsumentów dotyczącymi niewłaściwej jakości zdrowotnej żywności oraz niewłaściwego stanu sanitarnego obiektów.

W 2016 r. wpłynęło 27 spraw (w tym 20 na jakość środków spożywczych), w 22 przypadkach potwierdzono zgłoszone nieprawidłowości (w tym 16 dotyczyło nieodpowiedniej jakości środków spożywczych).

W związku z naruszeniem wymagań higieniczno-sanitarnych nałożono 18 mandatów karnych na kwotę 3.750 zł.

Wnioski konsumentów dotyczyły niewłaściwych warunków produkcji lub sprzedaży żywności oraz złej jakości żywności znajdującej się w obrocie (ze względu na niewłaściwe cechy organoleptyczne, nieprawidłowe znakowanie, czy sprzedaż artykułów spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia lub daty minimalnej trwałości m.in. nabiału, świeżych surówek, soków, piwa i mięsa).

Przy składaniu wniosków konsumenci kierowali się przekonaniem, że Państwowa Inspekcja Sanitarna będzie miała wpływ na rzetelną i obiektywną ocenę zgłaszanych nieprawidłowości oraz że zostaną podjęte działania w celu ich usunięcia, zgodnie z oczekiwaniami wnioskodawców.

Jakość żywienia w wybranych zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego

Żywnienie zbiorowe typu zamkniętego jest ważną formą wyżywienia dzieci w szkołach i przedszkolach, wychowanków domów dziecka, czy pensjonariuszy domów dla osób starszych.

W 2016 r. ważnym elementem przeprowadzanych kontroli były działania informacyjne i edukacyjne skierowane do pracowników odpowiedzialnych za organizację żywienia zbiorowego w jednostkach systemu oświaty, w celu właściwego wdrożenia zmian w sposobie żywienia dzieci i młodzieży, zgodnie z wymaganiami rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 sierpnia 2015 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci (Dz. U. z 2015 r. poz. 1256).

Podczas kontroli przeprowadzono analizę 72 jadłospisów dekadowych stosując metodę oceny teoretycznej. Oceniono sposób żywienia w przedszkolach i w stołówkach szkolnych. Analizie poddano również jadłospisy dożywiania w szkołach.

W toku przeprowadzonych czynności ustalono, że przygotowywane posiłki były urozmaicone i smaczne. Istotnym elementem w żywieniu dzieci i młodzieży było podawanie surowych warzyw i owoców; posiłki obiadowe oceniono jako zgodne z zaleceniami racjonalnego żywienia dzieci, co oznacza że dostarczają niezbędnych składników odżywczych.

W 2016 r. nastąpiły dalsze pozytywne zmiany w doborze produktów sprzedawanych w sklepikach szkolnych, miejsce niezdrowej wysoko przetworzonej żywności zajęły zdrowe przekąski, orzeszki, nasiona, świeże i suszone owoce, produkty mleczne, soki, napoje niegazowane i kanapki z warzywami.

Szkoły, przedszkola i punkty przedszkolne, które nie posiadają warunków do przygotowywania posiłków korzystają z usług firm cateringowych. Dotyczy to głównie dożywiania w szkołach oraz żywienia w punktach przedszkolnych. W 2016 r. z tej formy usług korzystały 22 szkoły oraz 16 punktów przedszkolnych i przedszkoli (w 2015 r. odpowiednio 16 i 10).

Jakość zdrowotna środków spożywczych

W 2016 r. pobrano 160 próbek środków spożywczych produkcji krajowej oraz pochodzącej z UE i z importu. Próbkę zostały pobrane i zbadane zgodnie z planem pobierania

próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej na rok 2016. Próbki przekazano do badań w laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej, działających w zintegrowanym systemie badania żywności.

Zakres badań obejmował parametry mikrobiologiczne, fizyko-chemiczne, organoleptyczne, znakowanie żywności oraz zanieczyszczenia biologiczne i fizyczne.

W wyniku przeprowadzonych badań zdyskwalifikowano 12 próbek żywności z 3 grupach asortymentowych, które nie spełniały obowiązujących wymagań jakości zdrowotnej, co stanowi (7,5 %) zbadanych próbek.

- zanieczyszczenia mikrobiologiczne (10 próbek): metka cebulowa (*Salmonella* z grupy BO), ciasto tiramisu (ponadnormatywna obecność bakterii *Bacillus cereus*),
- nieprawidłowe znakowanie (2 próbki): suplementy diety - Acatar oraz Błonnik Walmark.

Należy zauważyć, że niewłaściwa jakość mikrobiologiczna ciast z kremem jest jedną z najczęściej występujących przyczyn zatruc pokarmowych.

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Działdowie w ramach urzędowej kontroli oceniła znakowanie dwóch suplementów diety znajdujących się w obrocie w naszym powiecie. Zgodnie z przepisami prawa żywnościowego suplementy diety są produktami spożywczymi. Przyczyną nieprawidłowo znakowanych suplementów diety było niedostosowanie przez przedsiębiorców etykiet do obowiązujących wymagań rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności.

W 2015 r. wszystkie pobrane próbki odpowiadały wymaganiom sanitarnym.

Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz kosmetyków.

W 2016 r. pobrano do badań laboratoryjnych 2 próbki materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością oraz 2 próbki produktów kosmetycznych.

W wyniku przeprowadzonych badań zakwestionowano 1 próbkę: czajnik elektryczny ze względu na nieprawidłowe cechy organoleptyczne.

Pobrano 2 próbki kosmetyków do badań mikrobiologicznych i fizykochemicznych. Badane kosmetyki ocenione zostały również pod względem prawidłowości oznakowania.

Pobrane asortyment stanowiły 1 próbka płynu do kąpieli oraz 1 próbka kosmetyków dla dzieci (zasyпка dla niemowląt). Próbki wyrobów kosmetycznych nie były kwestionowane zarówno pod względem mikrobiologicznym, fizykochemicznym, jak również ze względu na znakowanie.

Działania podejmowane w ramach Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach RASFF.

Zgodnie z informacją Głównego Inspektoratu Sanitarnego „RASFF jest systemem służącym do wymiany informacji, pomiędzy organami urzędowej kontroli, o żywności, paszy i materiałach do kontaktu z żywnością, potencjalnie niebezpiecznych dla zdrowia ludzi, zwierząt lub środowiska oraz o działaniach następczych prowadzonych w wyniku zidentyfikowania takich produktów.”

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Działdowie uczestniczyła w działaniach systemowych mających na celu wyeliminowanie z obrotu niebezpiecznych produktów; w 2016 r. otrzymaliśmy 21 powiadomień (2015 – 19) o niebezpiecznych produktach żywnościowych i przedmiotach użytku, w tym 19 powiadomień alarmowych wymagających szybkiego wycofania produktów z obrotu. Do najczęściej zgłaszanych zagrożeń należały mikrobiologiczne, mechaniczne i chemiczne zanieczyszczenia żywności.

Działania w ramach systemu RASFF podejmowano niezwłocznie po otrzymaniu powiadomienia, postępowanie prowadzono zgodnie z obowiązującą w tym zakresie procedurą. W każdym przypadku przeprowadzono działania w celu potwierdzenia, czy w obrocie znajdują się kwestionowane produkty. W przypadku stwierdzenia produktów objętych powiadomieniami następowało wycofywanie ich z obrotu. W 2016 r. przeprowadzono 40 kontroli w 35 obiektach, wszystkie podmioty znajdujące się na listach dystrybucyjnych kwestionowanych produktów prawidłowo współpracowały w zakresie wycofywania zakwestionowanej żywności, przedkładając dokumenty zwrotu i zagospodarowania towaru (np. utylizacji lub przeznaczenia na paszę).

W 2016 r. Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Działdowie zgłosiła dwa powiadomienia alarmowe przekazane do Wojewódzkiego Punktu Kontaktowego Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych i Środkach Żywnienia Zwierząt RASFF funkcjonującego przy Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Olsztynie. Jedno powiadomienie dotyczyło niewłaściwie oznakowanego środka spożywczego wyprodukowanego i wprowadzonego do obrotu przez przedsiębiorcę powiatu działdowskiego. Producent nie zamieścił na etykiecie informacji istotnej dla ochrony zdrowia

i życia konsumentów z nietolerancją glutenu lub uczulonych na gluten. Natomiast drugie powiadomienie dotyczyło produktu pn. „Metka cebulowa” znajdującego się w sprzedaży na terenie miasta Działdowa, wyprodukowanego przez producenta spoza powiatu działdowskiego, w którym stwierdzono obecność pałeczek bakterii Salmonella z grupy BO.

Działania podejmowane w ramach systemu RAPEX – System Wczesnego Ostrzeżenia o Niebezpiecznych Kosmetykach.

W 2016 r. Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Działdowie nie otrzymała żadnego powiadomienia o niebezpiecznych produktach kosmetycznych.

HIGIENA PRACY

Warunki sanitarno-higieniczne środowiska pracy

Jednym z głównych kierunków działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest prowadzenie nadzoru sanitarnego nad warunkami higieny pracy w zakładach pracy.

Celem sprawowanego nadzoru jest ochrona zdrowia pracowników przed niekorzystnym wpływem szkodliwych i uciążliwych czynników występujących w środowisku pracy oraz zapobieganie powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych.

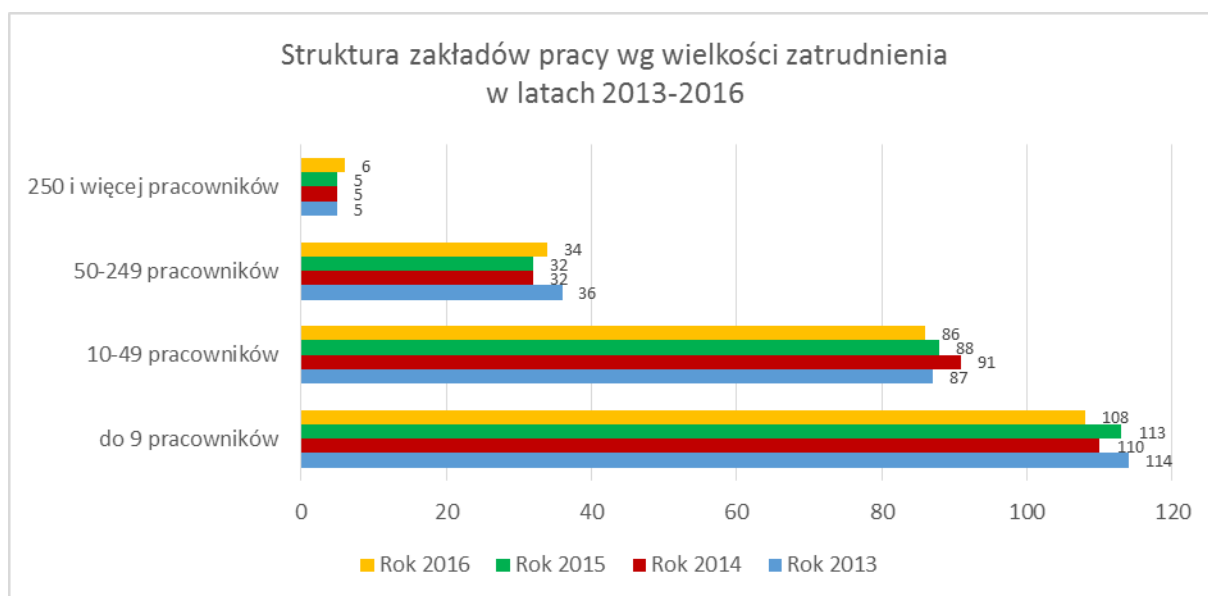
Jednostki Państwowej Inspekcji Sanitarnej szczebla powiatowego uczestniczą we wdrażaniu wymagań z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy poprzez realizację wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego do planowania i działalności Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie higieny pracy w danym roku objętym sprawozdawczością. Zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego w 2016 r. realizowano następujące tematy:

- nadzór nad niebezpiecznymi substancjami chemicznymi i ich mieszaninami, prekursorami narkotyków kategorii 2 i 3 oraz produktami biobójczymi,
- nadzór nad substancjami, mieszaninami i czynnikami lub procesami rakotwórczymi lub mutagennymi w środowisku pracy,
- nadzór nad narażeniem na szkodliwe czynniki biologiczne w środowisku pracy,
- nadzór nad warunkami pracy i ocena narażenia zawodowego pracowników wykonujących prace związane z narażeniem na hałas, drgania mechaniczne, chemiczne zanieczyszczenia powietrza oraz pyły,

- nadzór nad warunkami pracy i ocena narażenia zawodowego pracowników narażonych na rtęć i jej związki,
- nadzór nad warunkami pracy i ocena narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w zakładach przemysłu tworzyw sztucznych,
- prowadzenie spraw dotyczących chorób zawodowych.

W 2016 r. w ewidencji Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Działdowie znajdowały się 234 zakłady, w których zatrudnionych było 7.949 pracowników (stan na dzień 31.12.2016 r.). Największą liczbę przedsiębiorstw stanowiły małe zakłady pracy, zatrudniające do 9 pracowników (47,15%).

Wykres nr 13

W 2016 roku nadzorem sanitarnym objęto 74,6% zewidencjonowanych zakładów (2015 r. – 62,6%). Przeprowadzono 174 kontrole sanitarne w 156 obiektach. Podczas kontroli zwracano uwagę na przestrzeganie przepisów z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach pracy; wykonywania badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy; przeprowadzania profilaktycznych badań lekarskich; występowania czynników rakotwórczych w środowisku pracy; występowania szkodliwych czynników biologicznych w środowisku pracy; niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin w tym prekursorów narkotyków, oceny ryzyka zawodowego oraz zapewnienia systemu udzielania I pomocy przedmedycznej.

Do najczęściej występujących uchybień w skontrolowanych zakładach pracy, należały:

- brak aktualnych badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy,
- brak rejestru czynników szkodliwych,
- oświetlenie sztuczne na stanowiskach pracy o parametrach niezgodnych z Polskimi Normami,
- przekroczenia najwyższych dopuszczalnych normatywów higienicznych natężenia hałasu i stężenia pyłów.

Zgodnie z zaleceniami Głównego Inspektora Sanitarnego w 2016 r. objęto szczególnym nadzorem zakłady produkcji tworzyw sztucznych.

W powiecie działdowskim znajduje się 5 zakładów tej branży. Są to zakłady zajmujące się wytwarzaniem lub zdobieniem wysokiej jakości opakowań z tworzyw sztucznych przeznaczonych dla przemysłu kosmetycznego, farmaceutycznego i spożywczego oraz zakłady produkujące wyroby dla budownictwa (okna). We wszystkich zakładach pracy przeprowadzane są systematyczne badania czynników szkodliwych występujących na stanowiskach pracy (pyłu, hałasu i substancji chemicznych). Podczas przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono uchybień higieniczno-sanitarnych.

Nadzór nad warunkami zdrowotnymi środowiska pracy

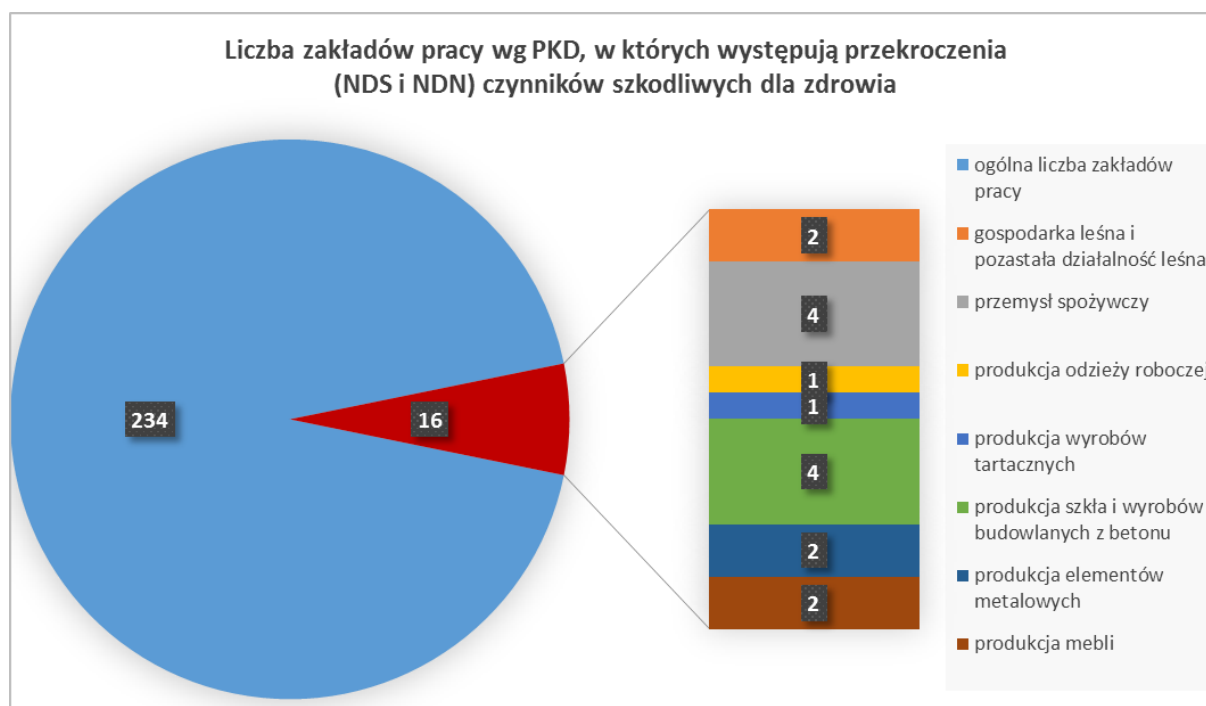
Rok	Liczba skontrolowanych zakładów	Liczba przeprowadzonych kontroli	Liczba wydanych decyzji
2008	126	262	97
2009	134	181	80
2010	136	166	62
2011	138	184	76
2012	135	171	51
2013	153	168	33
2014	152	167	47
2015	149	162	29
2016	156	176	44

Narażenie na czynniki szkodliwe dla zdrowia występujące na stanowiskach pracy

W wyniku przeprowadzonych badań oraz pomiarów stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy ustalono, że w warunkach przekroczeń NDS (najwyższe dopuszczalne stężenie) i NDN (najwyższe dopuszczalne natężenie) pracowały 173 osoby w 16 zakładach pracy.

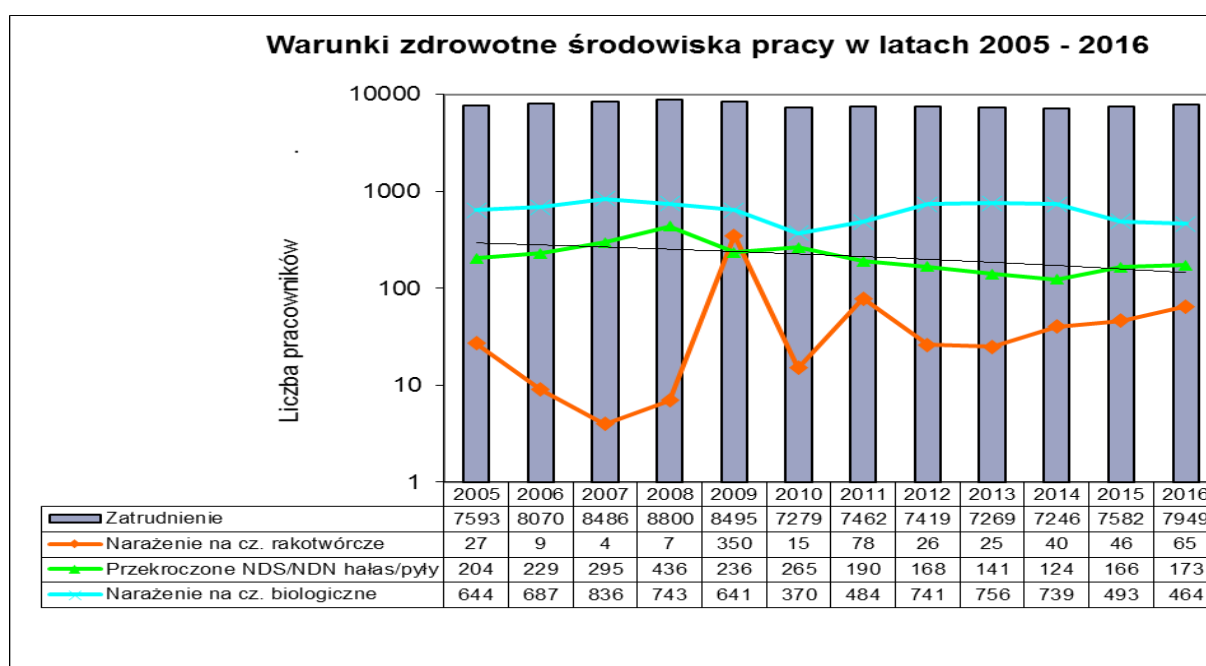
Podobnie jak w latach poprzednich przekroczenia normatywów higienicznych dotyczyły głównie narażenia na hałas. Ponadto stwierdzono również narażenie na drgania mechaniczne oraz pyły. W niektórych zakładach pracy występuje narażenie łączne – oddziaływanie na pracownika więcej niż jednego czynnika szkodliwego jednocześnie lub kolejno, podczas jednej zmiany roboczej.

Wykres nr 14

Z posiadanych przez PSSE danych wynika, że w zakładach pracy powiatu dziadowskiego (pomimo obserwowanej zmienności) utrzymuje się łagodna tendencja spadkowa liczby osób pracujących w warunkach przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń (NDS) i natężeń (NDN) czynników szkodliwych dla zdrowia.

Wykres nr 15

*Dane za lata 2009 i 2011 – zgodnie z obowiązującymi w tym czasie przepisami – dane uwzględniają liczbę osób narażonych na wirusowe zapalenie wątroby typu B i typu C.

Ocena ryzyka zawodowego

Zgodnie z definicją rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy przez ryzyko zawodowe rozumie się prawdopodobieństwo wystąpienia niepożądanych zdarzeń związanych z wykonywaną pracą, powodujących możliwość wystąpienia u pracowników niekorzystnych skutków zdrowotnych w wyniku zagrożeń zawodowych występujących w środowisku pracy, lub sposobu wykonywania pracy.

W większości przypadków pracodawcy podejmowali działania mające na celu zmniejszenie ryzyka zawodowego, które dotyczyły: wprowadzenia przez pracodawców rozwiązań organizacyjno-technicznych polegających na stosowaniu ekranów oddzielających źródło hałasu od pozostałej części pomieszczenia lub obudów dźwiękochłonnych, wymianie zużytego parku maszynowego na nowy (w tym modernizacja), automatyzacji i hermetyzacji procesów produkcyjnych, wyciszeniu urządzeń, systematycznym dokonywaniu przeglądów technicznych i konserwacji maszyn oraz urządzeń, instalacji nowoczesnych systemów ochron zbiorowych (wentylacji i odciągów) oraz poprzez zapewnienie pracownikom odpowiednio dobranych, atestowanych środków ochrony indywidualnej, skrócenie czasu ekspozycji pracowników na czynniki szkodliwe poprzez zastosowanie rotacji pracowników i przerw w pracy, monitorowanie poziomu narażenia poprzez wykonywanie pomiarów środowiska

pracy, objęcie pracowników ekspozowanych na czynniki szkodliwe specjalistycznymi badaniami lekarskim.

Pracodawcy posiadają obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników we wszystkich możliwych aspektach związanych z wykonywaną pracą, a ocena ryzyka zawodowego wskazuje na ewentualną potrzebę poprawy działań w określonym obszarze. Właściwie opracowana ocena ryzyka zawodowego ma istotne znaczenie w kontekście potencjalnych zagrożeń wypadkowych występujących w zakładzie pracy, jak również w zapobieganiu chorobom zawodowym

Kontrole przeprowadzone przez pracowników Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Działdowie wykazały, że w przeważającej większości zakładów pracy zostały sporządzone oceny ryzyka zawodowego na wszystkich stanowiskach pracy oraz że pracownicy zostali zapoznani z ich wynikami.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Działdowie prowadzi postępowanie administracyjne w celu obniżenia poziomu czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowiskach pracy w 6 zakładach, w tym 3 decyzje administracyjne zostały wydane w 2016 r. W związku z uzyskaną poprawą w 2016 roku zakończono postępowanie w 6 zakładach.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ryzyko wynikające z narażenia na działanie czynników szkodliwych w środowisku pracy musi zostać ograniczone do możliwie najniższego osiągalnego poziomu. Przedsiębiorcy zobowiązani są do opracowania programów działań organizacyjno-technicznych, w których przedstawiają krótkoterminowe plany dotyczące poprawy warunków pracy oraz do dokonania aktualizacji oceny ryzyka zawodowego uwzględniając wyniki przekroczeń normatywów higienicznych na stanowiskach pracy.

Przekroczenia NDS/NDN czynników szkodliwych, wg działów PKD

PKD	Opis działu	Przekroczenia NDS i NDN		
		Pył	Hałas	Wibracja
02	Usługi leśne	-	2	-
10	Produkcja żywności	4	-	-
14	Produkcja odzieży roboczej	1	-	-
16	Przemysł drzewny	-	1	-
23	Produkcja wyrobów budowlanych z betonu oraz opakowań szklanych	-	4	-
25	Produkcja elementów metalowych	-	2	-
31	Produkcja mebli	-	2	-

Nadzór nad niebezpiecznymi substancjami chemicznymi i ich mieszaninami oraz prekursorami narkotyków

W powiecie działdowskim 152 zakłady stosują w produkcji niebezpieczne substancje chemiczne i ich mieszaniny, w tym 12 zakładów stosuje prekursory narkotyków, tj. kwas solny, kwas siarkowy, aceton i toluen.

W ramach nadzoru nad niebezpiecznymi substancjami chemicznymi i ich mieszaninami przeprowadzono 107 kontroli. Nadzorem objęto zarówno podmioty gospodarcze stosujące substancje i ich mieszaniny jak i podmioty wprowadzające je do obrotu.

W celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości wystawiono 1 decyzję administracyjną.

Nadzór nad czynnikami rakotwórczymi lub mutagennymi w środowisku pracy

Na podstawie kontroli przeprowadzonych w 2016 r. ustalono, że w 6 zakładach pracy w procesie pracy występowały czynniki rakotwórcze.

W warunkach narażenia na kontakt z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy zatrudnionych było 65 osób.

W zakładach pracy powiatu działdowskiego do najczęściej występujących czynników rakotwórczych i mutagennych należały pyły drewna twardego (dąb i buk).

W skontrolowanych zakładach pracy nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie przestrzegania przepisów bhp na stanowiskach pracy, na których występuje narażenie na czynniki rakotwórcze. Pracownicy posiadają aktualne orzeczenia lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań do pracy na określonym stanowisku. Podczas kontroli zwracano również uwagę czy przestrzegany jest zakaz palenia papierosów oraz czy na stanowiskach pracy występuje zakaz spożywania posiłków i napojów.

Czynniki biologiczne w miejscu pracy

Narażenie na szkodliwe czynniki biologiczne (wirusy, bakterie, grzyby, pasożyty) występowało w 61 zakładach pracy. Pracę w narażeniu na czynniki zaklasyfikowane do 2 i 3 grupy zagrożenia wykonywały 464 osoby w następujących działach gospodarki: rolnictwo, wylęg drobiu, leśnictwo, przemysł spożywczy, laboratorium, służba zdrowia, zbieranie odpadów, usługi pogrzebowe, sprzedaż zboża, nasion i pasz.

W ramach nadzoru nad czynnikami biologicznymi przeprowadzono 42 kontrole. Wydano 3 decyzje administracyjne, uchybienia dotyczyły: braku oceny ryzyka zawodowego

uwzględniającej narażenie na czynniki biologiczne, braku rejestru prac narażających pracowników na działanie szkodliwego czynnika biologicznego i rejestru narażonych pracowników oraz braku znaku informującego o zagrożeniu biologicznym, braku planu na wypadek awarii związanej z uwolnieniem się czynnika biologicznego oraz braku odpowiednich procedur.

Prawidłowo opracowana ocena ryzyka zawodowego jest niezwykle istotna zarówno w sytuacji potencjalnych zagrożeń wypadkowych występujących w zakładzie pracy, jak również w profilaktyce chorób zawodowych.

Nadzór nad warunkami pracy w zakładach , w których występuje narażenie na rtęć i jej związki

Żaden z zakładów pracy znajdujących się w ewidencji PSSE w Działdowie nie stosował ani rtęci ani jej związków.

Nadzór nad warunkami pracy w zakładach przemysłu tworzyw sztucznych

Jest to zagadnienie tematyczne zaplanowane do realizacji w latach 2016 -2017. Na terenie działania PSSE w Działdowie znajduje się 6 obiektów produkcji lub zdobienia wyrobów z tworzyw sztucznych. W 2016 r. skontrolowano 5 zakładów, w których nie stwierdzono nieprawidłowości.

Choroby zawodowe

W ujęciu lekarsko-prawnym za chorobę zawodową uważa się chorobę określoną w wykazie chorób zawodowych, jeżeli została spowodowana działaniem czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy lub sposobem wykonywania pracy.

W 2016 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Działdowie wydał 1 decyzję o stwierdzeniu choroby zawodowej (w branży rolnictwo), w związku z zachorowaniem na boreliozę (poz. 26 w wykazie chorób zawodowych - choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa)

W 2016 r. wpłynęło 7 zgłoszeń dotyczących podejrzenia choroby zawodowej u pracowników lub byłych pracowników. W 2016 r. przeprowadzono również 2 postępowania w sprawach podejrzenia chorób zawodowych dla innych Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych w kraju.

Inne działania

W 2016 r. w wyniku przeprowadzonego dochodzenia wszczęto procedurę zniszczenia 5,136 g dopalaczy, przekazanych do Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Działdowie przez Komendę Miejską Policji w Olsztynie za pośrednictwem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Olsztynie. Zgodnie z art. 44c ust. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 124, ze zm.) państwowy inspektor sanitarny właściwy ze względu na miejsce wytwarzania lub wprowadzania do obrotu produktu, co do którego zachodzi uzasadnione podejrzenie, że jest on środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, w drodze decyzji orzeka o jego przepadku na rzecz Skarbu Państwa i zniszczeniu, natomiast art. 44d ust. 6 ustawy stanowi, że „Jeżeli podmiot dokonujący przywozu jest nieznany, produkt będący środkiem zastępczym albo nową substancją psychoaktywną podlega zniszczeniu bez konieczności występowania do sądu o przepadek na rzecz Skarbu Państwa”.

HIGIENA DZIECI I MŁODZIEŻY

Państwowa Inspekcja Sanitarna kontroluje również stan sanitarny obiektów oświatowo-wychowawczych, ocenia warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego, warunki do utrzymania higieny osobistej, warunki realizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami oraz sprawuje nadzór nad dożywianiem uczniów i higieną procesu nauczania.

Informacje ogólne

W 2016 r. pod nadzorem PSSE w Działdowie znajdowało się 68 stałych placówek nauczania i wychowania, w tym m.in.:

- 1 klub dziecięcy
- 19 przedszkoli,
- 24 szkoły podstawowe,
- 8 szkół gimnazjalnych,
- 5 zespołów szkół (2 przedszkola, 3 szkoły podstawowe, 4 szkoły gimnazjalne, 2 licea ogólnokształcące, 1 ponadgimnazjalna szkoła zawodowa),
- 1 liceum ogólnokształcące.

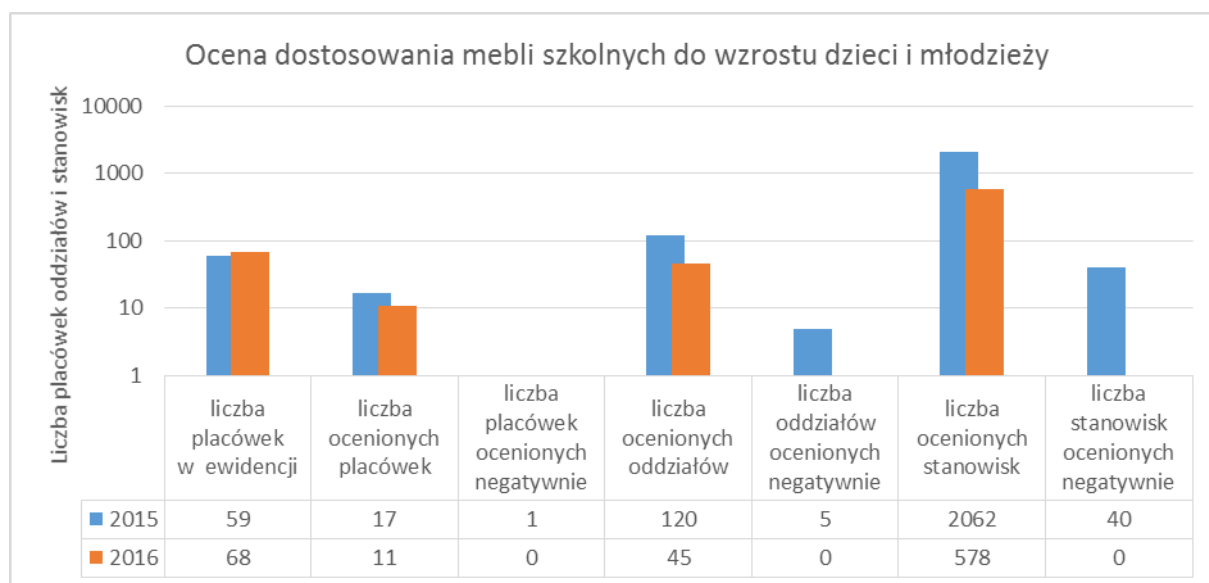
W 2016 r. w ramach bieżącego nadzoru skontrolowano wszystkie placówki stałe oraz 69 turnusów wypoczynku dzieci i młodzieży (zarejestrowanych w elektronicznej bazie Ministerstwa Edukacji Narodowej). Przeprowadzono 181 kontroli wystawiając 19 decyzji merytorycznych.

Ergonomia mebli w szkołach i przedszkolach

W celu zapewnienia odpowiednich warunków pracy ucznia w środowisku szkolnym, wykonano pomiary oświetlenia oraz przeprowadzono badania dostosowania mebli szkolnych do wzrostu dzieci i młodzieży.

Właściwie zaprojektowane i zestawione stanowisko pracy ucznia (ławka i krzesło) chroni go przed powstawaniem nabytych wad postawy. Należy zwrócić uwagę na utrwalającą się poprawę w zakresie wyposażenia placówek w meble dostosowane do wzrostu uczniów i dzieci. W 2016 r. nie odnotowano przypadków niedostosowania stanowisk do wymagań ergonomii.

Wykres nr 16

Oświetlenie sztuczne

Systematycznie zmniejsza się liczba placówek niespełniających wymogów w zakresie sztucznego oświetlenia. W 2016 r. uzyskano poprawę w 9 obiektach. PSSE prowadzi postępowanie administracyjne w celu poprawy oświetlenia w 2 placówkach.

Higieniczna ocena rozkładów zajęć lekcyjnych - prawidłowego przygotowania planów lekcji.

W ramach nadzoru nad warunkami higieny procesu nauczania przeprowadzono ocenę higieniczną tygodniowych rozkładów zajęć lekcyjnych. Badania przeprowadzono w 38 placówkach, oceniono 392 oddziały w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i zespołach szkół ogólnokształcących. Stwierdzone w pojedynczych przypadkach nieprawidłowości dotyczyły nierównomiernego rozłożenia zajęć dydaktycznych w poszczególnych dniach tygodnia.

Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego

Coraz większym problemem zdrowia publicznego jest zbyt mała aktywność fizyczna dzieci i młodzieży. Dlatego Państwowa Inspekcja Sanitarna przywiązuje szczególną uwagę do działań mających na celu promocję zdrowego i aktywnego stylu życia.

Zapewnienie właściwych warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego jest wyrazem dbałości o zdrowie i sprawność fizyczną dzieci i młodzieży szkolnej. Obecnie 23 szkoły posiadają szkolny zespół sportowy, 4 szkoły sale zastępcze/rekreacyjne z boiskiem, 1 szkoła specjalna salę rekreacyjną, 2 szkoły posiadają salę gimnastyczną z boiskiem.

Oceniając warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego należy podkreślić, że 6 szkół posiada tylko boiska, w tych przypadkach uczniowie z konieczności ćwiczą na korytarzach lub korzystają z infrastruktury poza szkołą.

Warunki do utrzymania higieny, ciepła woda w kranach

Wszystkie sanitariaty szkolne powinny być zaopatrzone w ciepłą, bieżącą wodę oraz odpowiednio wyposażone w przybory higieniczne (mydło w dozownikach, jednorazowe ręczniki papierowe do suszenia rąk lub przeznaczone do tego celu suszarki oraz papier toaletowy). Na ogół szkoły starają się dbać o zachowanie należytych standardów. W 2016 r. nieprawidłowości wystąpiły w 8 szkołach i w 1 przedszkolu i zostały usunięte w wyniku przeprowadzonego postępowania administracyjnego.

Ochrona terenów rekreacyjnych i sportowych przed zanieczyszczeniem przez zwierzęta.

Tereny rekreacyjne i sportowe oraz place zabaw są właściwie zabezpieczone przed zanieczyszczeniami poprzez ogrodzenie terenu, zastosowanie zakazu wprowadzania zwierząt na teren placówki i jego egzekwowanie, zabezpieczenie piaskownic przykryciem w czasie przerw w użytkowaniu, usuwanie nieczystości i wymianę pisaku przed rozpoczęciem sezonu letniego.

Ocena sytuacji w zakresie opieki zdrowotnej

- 20 szkół posiada gabinety profilaktycznej opieki zdrowotnej;
- w 16 szkołach zapewniono profilaktyczną opiekę zdrowotną w pomieszczeniach zastępczych na terenie placówki;
- 3 szkoły zapewniają profilaktyczną opiekę zdrowotną poza terenem placówki;
- w 38 szkołach zapewniono opiekę pielęgniarską;
- 2 szkoły zapewniały opiekę lekarza stomatologa;
- żadna ze szkół nie zapewniała podstawowej opieki lekarskiej.

Dożywianie dzieci i młodzieży w szkołach

W celu zapewnienia możliwości spożywania przynajmniej jednego posiłku przez ucznia w godzinach lekcyjnych, 33 szkoły wprowadziły dożywianie dzieci. W 2016 r. dożywianiem objęto 2014 uczniów w wieku od 5 do 16 lat. Z posiłków dofinansowanych korzystało 1.463 uczniów.

W 2016 r. poddano ocenie 72 jadłospisy. W toku przeprowadzonych czynności ustalono, że przygotowywane posiłki były urozmaicone i smaczne. Istotnym elementem w żywieniu dzieci i młodzieży było podawanie surowych warzyw i owoców; posiłki obiadowe oceniono jako zgodne z zaleceniami racjonalnego żywienia dzieci, co oznacza że dostarczają niezbędnych składników odżywczych.

Nadzór nad substancjami i preparatami chemicznymi - prowadzony jest w dwóch gimnazjach, pozostałe placówki nie posiadają tych substancji.

W 2016 r. uzyskano poprawę stanu sanitarnego placówek nauczania i wychowania poprzez:

- przeprowadzenie remontów bieżących – w 32 placówkach,
- wymianę urządzeń sanitarnych oraz wyposażenie w środki higieniczne – w 5 placówkach,
- poprawę w zakresie wyposażenia placówek w meble szkolne dostosowane do wzrostu uczniów/dzieci – w 8 placówkach,
- poprawę oświetlenia – w 9 placówkach.

Należy zaznaczyć, że pomimo stwierdzanych uchybień stan sanitarny nadzorowanych obiektów z roku na rok ulega systematycznej poprawie. Dyrektorzy placówek przy współudziale władz samorządowych, w miarę dostępnych środków finansowych, wykonują prace remontowo-budowlane i uzupełniają wyposażenie.

Najważniejsze przedsięwzięcia zrealizowane w 2016 roku:

- powstał Punkt Przedszkolny w Białutach (gmina Hłowo-Osada),
- powstało Niepubliczne Przedszkole przy ul. Orłowskiego w Działdowie,
- powstało Niepubliczne Przedszkole przy ul. Malewskiej w Działdowie,
- Gimnazjum w Gródkach zostało przeniesione do pomieszczeń budynku Zespołu Szkół w Gródkach.

Ocena obciążenia uczniów tornistrami w roku 2016

Zgodnie z zaleceniami Głównego Inspektora Sanitarnego ciężar tornistra nie powinien przekraczać 10-15% wagi ciała dziecka.

Stosując się do wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego, w 2016 r. przeprowadzono ocenę obciążenia uczniów tornistrami.

Badania przeprowadzono w 24 klasach w 2. szkołach podstawowych naszego powiatu.

Oceną obciążenia objęto 489 uczniów: 262 w mieście i 227 na wsi.

Największy odsetek uczniów z przeciążonymi plecakami odnotowano w jednej ze szkół podstawowych w Działdowie, gdzie na 262 uczniów 50 posiadało zbyt ciężki tornister (19,1%).

Najwyższy stosunek ciężaru plecaka do wagi ucznia, odnotowano w klasie pierwszej i wyniósł on 25 % (dziewczynka o wadze 23,5 kg; plecak 5,9 kg).

Najbardziej ciężki plecak posiadała uczennica klasy V szkoły podstawowej – dziewczynka o masie ciała 43 kg nosiła plecak o ciężarze 8,5 kg.

Nieodpowiednio dobrany tornister lub plecak szkolny mogą powodować dolegliwości bólowe z powodu przeciążenia narządu ruchu, a w dłuższej perspektywie mogą przyczynić się do powstania przykurczy i skrzywienia kręgosłupa.

PROMOCJA ZDROWIA I OŚWIATA ZDROWOTNA

Do ważnych zadań realizowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną należy organizowanie działań oświatowo-zdrowotnych nakierowanych na promocję zdrowia i zdrowego stylu życia oraz profilaktykę chorób zakaźnych i niezakaźnych, w oparciu o Narodowy Program Zdrowia.

W tym celu realizowane są programy prozdrowotne, akcje i kampanie informacyjno-edukacyjne, szkolenia i imprezy plenerowe.

Państwowa Inspekcja Sanitarna udziela wsparcia organizacyjnego, metodycznego i merytorycznego dla potrzeb realizowanych programów, przeprowadzanych akcji i innych działań prozdrowotnych.

Podobnie jak w roku 2015 realizowano programy o zasięgu krajowym inicjowane przez Główny Inspektorat Sanitarny oraz programy o zasięgu wojewódzkim inicjowane przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Olsztynie. Realizowane programy dotyczyły profilaktyki chorób oraz kształtowania postaw odpowiedzialności za własne zdrowie.

W 2016 r. Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Działdowie kontynuowała i inicjowała następujące programy (interwencje) z zakresu edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia:

Profilaktyka chorób zakaźnych oraz zatruc i zakażeń pokarmowych:

- zapobieganie HIV/AIDS,
- zapobieganie wściekliznie
- profilaktyka chorób odkleszczowych
- zapobieganie zatruciom grzybami
- profilaktyka antybiotykoterapii
- profilaktyka grypy

Propagowanie zdrowego stylu życia:

- edukacja w zakresie szkodliwości palenia, realizacja Programu Ograniczenia Następstw Palenia Tytoniu
- kształtowanie prawidłowych nawyków i umiejętności prozdrowotnych dzieci „Moje dziecko idzie do szkoły”
- Kampania „Zdrowe Wakacje”
- Światowy Dzień Zdrowia
- przeciwdziałanie uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych, realizacja programu ARS czyli jak dbać o miłość.

Profilaktyka wybranych chorób niezakaźnych:

- kształtowanie prozdrowotnych nawyków „Trzymaj Formę”

Aktualnie z inicjatywy Głównego Inspektoratu Sanitarnego wojewódzkie i powiatowe stacje sanitarno-epidemiologiczne realizują w całym kraju następujące długofalowe programy edukacyjne:

- zakażenia HIV
- trzymaj formę
- ograniczenia zdrowotnych następstw palenia tytoniu

Wybrane programy realizowane przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Działdowie.

Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce

Do priorytetów w obszarze promocji zdrowia należy realizacja Programu Ograniczenia Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce, w ramach którego realizowane są ogólnopolskie kampanie społeczne oraz programy edukacyjne skierowane do różnych grup społecznych. Mają one na celu kształtowanie postaw prozdrowotnych, zwiększenie odsetka osób niepalących jak również edukację dzieci i młodzieży. W 2016 r. w powiecie działdowskim kontynuowano realizację programów edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach: *Czyste powietrze wokół nas* – skierowany do dzieci w wieku 5-6 lat, ich rodziców i opiekunów; *Nie pal przy mnie, proszę* – skierowany do uczniów klas I-III szkół podstawowych; *Znajdź*

właściwe rozwiązanie – skierowany do uczniów starszych klas szkół podstawowych i gimnazjów.

W roku szkolnym 2016/2017 wdrożony został nowy program profilaktyki odytoniowej skierowany do uczniów klasy IV szkół podstawowych. Program nosi tytuł „Bieg po zdrowie”. W powiecie działdowskim program realizuje 5 szkół.

Z uwagi na negatywny wpływ e-papierosów na zdrowie oraz zagrożenie uzależnienia, zgodnie z nową regulacją ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych, elektroniczne papierosy zostały objęte zakazem reklamowania i sprzedaży nieletnim. Ograniczono także miejsca, w których palenie jest dopuszczalne, od 8 września 2016 r. obowiązuje zakaz palenia e-papierosów w miejscach publicznych.

W celu zwrócenia uwagi opinii publicznej na skutki zdrowotne i społeczne palenia tytoniu, w 2016 roku w powiecie działdowskim organizowano akcje edukacyjne w związku z obchodami Światowego Dnia Bez Papierosa i uczestniczono w ogólnopolskiej akcji Rzuć Palenie Razem z Nami.

Pracownicy PSSE podczas czynności kontrolnych przeprowadzali ocenę w zakresie przestrzegania zakazu palenia tytoniu i realizacji obowiązków z tym związanych w obiektach i miejscach użyteczności publicznej, w zakładach opieki zdrowotnej, szkołach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych, zakładach gastronomicznych oraz w zakładach pracy.

Zapobieganie HIV/AIDS

W zakresie profilaktyki HIV/AIDS podjęto działania w ramach ogólnopolskiej kampanii medialnej „HIVokryzja – wylecz się”.

Jak podają organizatorzy akcji, największym problemem osób żyjących z HIV nie jest w dzisiejszych czasach samo zakażenie, ale alienacja, której doświadczają, kiedy przyznają się do choroby. Według twórców kampanii hipokryzja wobec osób zakażonych wirusem HIV polega na tym, że pozornie są akceptowani przez społeczeństwo, jednak gdy przyznają się, że są chorzy - ludzie zaczynają się od nich izolować, np. nie chcą z nimi pracować ani nawet podawać im ręki. Celem kampanii jest próba zmiany nastawienia niektórych zdrowych ludzi wobec osób zakażonych wirusem HIV.

Problem HIV/AIDS wciąż jest aktualny, ponieważ liczba zakażeń HIV w Polsce systematycznie wzrasta. Według danych Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego –

Państwowego Zakładu Higieny od 1985 r. do końca września 2016 r. wykryto w Polsce 17 219 zakażeń HIV, jednak szacuje się, że z wirusem żyje ok. 35 tys. osób, więc co druga osoba żyjąca z HIV nie wie, że jest zakażona i może nieświadomie zakażać innych. Wbrew obiegowej opinii, na ryzyko zakażenia HIV narażeni mogą być wszyscy – bez względu na wiek, płeć, orientację seksualną, religię i rasę.

W dniu 1 grudnia obchodzimy **Światowy Dzień AIDS**, ustanowiony przez Światową Organizację Zdrowia. W tym dniu nasza uwaga zwrócona jest na problemy ludzi, którzy zmagają się z zakażeniem i chorobą.

HIV i AIDS w Polsce - dane od początku epidemii (1985 r.) do 30 listopada 2016 r. (opracowanie danych: Krajowe Centrum ds. AIDS na podstawie danych NIZP-PZH):

- 21.052 zakażonych ogółem,
- co najmniej 6.295 zakażonych w związku z używaniem narkotyków
- 3.431 zachorowań na AIDS
- 1.355 chorych zmarło

Ważnym elementem Światowego Dnia Walki z AIDS jest szerzenie wiedzy na temat profilaktyki zakażeń wirusem HIV. W dniu tegorocznych obchodów w działdowskim Domu Kultury odbyła się impreza prozdrowotna pod hasłem „Jaką wiedzę na temat HIV/AIDS posiada młody człowiek?”.

Oprawą imprezy było przedstawienie teatralne pt. „Dobra Pani Działdowskiego Zamku” w wykonaniu Grupy Teatralnej PEWNI NIEPEWNI Miejskiego Domu Kultury w Działdowie. W imprezie uczestniczyła młodzież z trzech szkół ponadgimnazjalnych oraz z dwóch gimnazjów (250 osób).

„Trzymaj Formę”

Celem programu jest edukacja w zakresie kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety z uwzględnieniem odpowiedzialności indywidualnej za zdrowie i zasady wolnego wyboru.

Program realizowany jest metodą projektu, dzięki czemu wykracza poza podstawę programową i programy nauczania szkoły. Projekt edukacyjny jest zespołowym, planowym działaniem uczniów, mającym na celu rozwiązanie konkretnego problemu, z zastosowaniem różnorodnych metod.

szczególnym zwróceniem uwagi na „dopalacze”. W spotkaniach uczestniczyło 340 osób.

W sezonie letnim w placówkach wypoczynku organizowano zajęcia z młodzieżą (15 godzin). Wszystkie dzieci uczestniczyły w pokazie pt. „Jak zmienia się rzeczywistość pod wpływem alkoholu lub innych środków psychoaktywnych, w tym dopalaczy”. Bardzo dużym zainteresowaniem cieszyły się zajęcia prowadzone z wykorzystaniem alkogogli, specjalnych okularów, symulujących wpływ alkoholu na organizm człowieka. Wypoczywający uczniowie mieli możliwość sprawdzenia jak zmienia się odbiór rzeczywistości w trakcie zaburzonego odbierania bodźców. W zajęciach uczestniczyło 413 dzieci.

Zgodnie z oczekiwaniami środowiska lokalnego w listopadzie 2016 r. już po raz drugi zorganizowano szkolenie o tematyce szkodliwości używania przez młodzież alkoholu, tytoniu i narkotyków ze szczególnym uwzględnieniem dopalaczy, e-papierosów, leków otc (dostępnych bez recepty) oraz tematyki uzależnień behawioralnych (od gier komputerowych, Internetu i hazardu). Szkolenie przeprowadzone zostało przez zespół specjalistów Polskiego Towarzystwa Oświaty Zdrowotnej oddziału terenowego w Olsztynie.

W szkoleniu wzięło udział 76 osób, byli to dyrektorzy jednostek oświatowo-wychowawczych, nauczyciele, pedagodzy, pracownicy instytucji publicznych, służby zdrowia, pomocy społecznej, jednostek samorządu terytorialnego oraz pracownicy służb mundurowych.

W ramach akcji „Moje dziecko idzie do szkoły” zostały przeprowadzone zajęcia edukacyjne dla 180 rodziców dzieci, które rozpoczęły naukę w pierwszych klasach szkół podstawowych w roku szkolnym 2016/2017.

W realizacji przedsięwzięcia brało udział 5 szkół podstawowych z dwóch gmin: Rybno i Lidzbark. Liczba rodziców, którzy brali udział w zajęciach – 180 osób.

Celem przedsięwzięcia jest podniesienie poziomu wiedzy rodziców na temat wybranych elementów zdrowego stylu życia. Uświadomienie rodzicom ich roli w kształtowaniu prawidłowych nawyków prozdrowotnych dzieci oraz przekonanie ich o słuszności działań profilaktycznych podejmowanych w szkole i w domu. Przekazywano rodzicom informacje na temat zasad racjonalnego żywienia dzieci oraz znaczenia drugiego śniadania, zasad właściwego doboru plecaka, oraz zasad prawidłowego doboru mebli do nauki.

Każdy uczestnik zajęć otrzymał broszurę poświęconą zagadnieniom związanym ze zdrowiem dzieci w wieku wczesnoszkolnym.

Imprezy prozdrowotne

Do największych imprez organizowanych w powiecie działdowskim należy Festyn „Wstąp po zdrowie”. Podczas festynu mieszkańcy uzyskują porady w zakresie ochrony zdrowia oraz mają możliwość wykonania bezpłatnych badań profilaktycznych.

Festyn bogato urozmaicają pokazy, ćwiczenia, konkursy, występy artystyczne, gry, zabawy, degustacje, turnieje i inne atrakcje. Program festynu nawiązuje do hasła w obszarze zdrowia publicznego przyjętego na dany rok przez Światową Organizację Zdrowia.

Inną imprezą plenerową nawiązującą do idei festynu „Wstąp po zdrowie” jest „Spartakiada dla Seniora”. Celem tej imprezy jest propagowanie zdrowego stylu życia i aktywności

starszych mieszkańców powiatu działdowskiego oraz aktywizowanie seniorów i wszystkich osób zrzeszonych w organizacjach pozarządowych do działań na rzecz poprawy zdrowia. Uczestnikami Spartakiady są członkowie Uniwersytetu Trzeciego Wieku, Stowarzyszenia Działdowskich Amazonek, Klubu Seniora przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Działdowie oraz mieszkańcy Działdowa i okolic, którzy wyrazili chęć aktywnego spędzenia wolnego czasu. Nasze wspólne działania mają zachęcać seniorów do dokonywania wyborów sprzyjających zdrowiu, wpływać na ich aktywność społeczną i zawodową. Koordynatorzy programu brali udział w naradach i szkoleniach dot. realizacji programu.

Oczekujemy, że realizowane przez nas zadania w dłuższej perspektywie będą miały wpływ na zwiększenie prozdrowotnej świadomości społecznej oraz odpowiedzialności za własne zdrowie.

ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

Do ważnych czynników, które mają istotny wpływ na stan sanitarny powiatu działdowskiego należy działalność inwestycyjna polegająca na planowaniu i wykonawstwie obiektów budowlanych.

1. Do zakresu działania zapobiegawczego nadzoru sanitarnego należy w szczególności:

- opiniowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- uzgadnianie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko;
- wydawanie opinii przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;
- uzgadnianie dokumentacji projektowej w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych;
- uczestniczenie w odbiorach obiektów przekazywanych do użytkowania;
- uczestniczenie w kontrolach obiektów w trakcie realizacji;
- wydawanie opinii co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko;
- realizowanie zadań wynikających z rozporządzenia Ministra Edukacji dotyczących innych form wychowania przedszkolnego.

Ogółem w 2016 r. wydano **236** opinii i uzgodnień (zajęte stanowiska), w tym 2 opinie negatywne oraz **107** decyzji płatniczych. Przeprowadzono **62** kontrole, w tym **12** kontroli w trakcie realizacji inwestycji.

Liczba zajętych stanowisk w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych		
przedmiot sprawy	ogółem	w tym negatywnych
Opinie dot. uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko	2	0
Opinie dotyczące opiniowania dokumentu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko	8 -opinie sanitarne, 3 -pisma, 3 - przekazanie sprawy, 2 pisma	0
Opinie co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby-co do zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko	29 -brak potrzeby, 13 -istnieje potrzeba, 8 -pisma informujące, że inwestycja nie podlega procedurze ocen, 8	0
Opinie w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach	39 -opinie, 13 - pisma, 20 -postanowienia, 5 -decyzje umarzające, 1	2

Liczba zajętych stanowisk w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych		
Opinie dot. uzgadniania dokumentacji projektowej pod względem wymagań higieniczno-zdrowotnych	102 -opinie,79 -pisma,20 -sprawy przekazane wg właściwości do WSSE, 1 -decyzje umarzające, 2	0
Uczestniczenie w dopuszczeniu do użytkowania obiektu budowlanego	56 -opinie, 50 -sprawy przekazane wg właściwości do WSSE, 3 -decyzje umarzające, 3	0
Razem	236	2

2. Uczestniczenie w zgłoszonych odbiorach obiektów przekazywanych do użytkowania.

W 2016 roku uczestniczono w 50 odbiorach, w tym 23 odbiorach obiektów żywieniowych.

3. Najważniejsze inwestycje oddane do użytkowania w 2016 roku w powiecie działdowskim:

- Apteka ogólnodostępna w Rybnie, ul. Lubawska 35;
- Rozbudowa budynku restauracyjno-hotelowego w m. Komorniki, gm. Działdowo;

- Budynek usługowo-mieszkalny (wielorodzinny) oraz rozbiórka trzech budynków (mieszkalnego, handlowego i gospodarczego) w Lidzbarku, ul. Nowy Rynek;
- Rozbudowa składowiska odpadów innych niż niebezpieczne o kwaterę balastu nr 3 w miejscowości Zakrzewo, gmina Działdowo, na dz. Nr 141/1, 141/2, 141/13;
- Budynek produkcyjno-magazynowy oraz biurowo-socjalny wraz z przebudową istniejącej kotłowni w Uzdowie, gm. Działdowo;
- Zmiana sposobu użytkowania istniejących pomieszczeń administracyjnych na ośrodek wsparcia - Dzienny Dom „SENIOR-WIGOR” dla osób po 60 roku życia w Działdowie, ul. Norwida 2;
- Apteka ogólnodostępna w Działdowie, Plac Mickiewicza 34;
- Punkt Przedszkolny dla 25 dzieci w wieku 3-5 lat w Białutach, gm. Iłowo-Osada;
- Budynek handlowo-usługowy w Jamielniku, gm. Lidzbark;
- Rozbudowa hali produkcyjnej o część magazynową, produkcyjną i zaplecze socjalno-biurowe w Działdowie, ul. Przemysłowa;
- Zmiana sposobu użytkowania istniejącego budynku administracyjno-warsztatowego na placówkę dziennego pobytu dla osób po 60 roku życia „SENIOR-WIGOR” w miejscowości Lidzbark, na działkach o nr ewidencyjnych 397/9, 398/6, 399/1, 400/3, 397/8, 398/15, 398/12 obręb 3 miasto Lidzbark;
- Rozbudowa Cmentarza Komunalnego w Działdowie, ul. Leśna, na działkach nr 659 i 657/3;
- Zmiana sposobu użytkowania z przebudową sklepu branży spożywczej na aptekę w Działdowie, ul. Malewskiej 2;
- Część parteru (z przeznaczeniem na przedszkole) budynku usługowo-mieszkalnego w Działdowie, ul. Orłowskiego 1;
- Adaptacja pomieszczeń mieszkalnych na przedszkole niepubliczne w Działdowie, ul. M. Zientary-Malewskiej 4;
- Prywatny Gabinet Medycyny Pracy i Okulistyki w Działdowie, ul. Wyszyńskiego 27;
- Adaptacja budynku usługowo-handlowego na Solarium-Siłownia „IBIZA” w Działdowie, ul. Polnej 1;
- Gabinet stomatologiczny w Lidzbarku, ul. Działdowska 27c/13;
- Apteka ogólnodostępna w Lidzbarku, ul. Brzozowa.

4. Uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

W 2016 r. wydano 13 opinii sanitarnych, w tym 2 negatywne oraz 5 postanowień, 1 decyzję umarzającą i wystosowano 20 pism przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Uzgodnienia dotyczyły:

- budowy czterech budynków inwentarskich do chowu drobiu o obsadzie do 10.000 szt. każdy, łącznie 160 DJP, w systemie ściółkowym, na działce nr 603 w miejscowości Zalesie, gm. Płońska, pow. działdowski, woj. warmińsko-mazurskie;
- budowy i eksploatacji dwóch obiektów do chowu trzody chlewnej o obsadzie do 1000 szt. tucznika każdy w systemie rusztowym na działce o numerze ewidencyjnym 762/2 w miejscowości Zalesie, gm. Płońska, powiat działdowski;
- budowy dwóch chlewni w systemie chowu bezściółkowego o łącznej obsadzie wynoszącej 227 DJP, zlokalizowanych na działkach nr 397 i nr 403, obręb Petrykozy, gmina Działdowo;
- chowu drobiu-brojlera kurzego o obsadzie początkowej 5.856 DJP oraz budowie naziemnych zbiorników do naziemnego magazynowania gazu płynnego o łącznej pojemności ok. 230 m³, a także budowie zespołu urządzeń umożliwiających pobór wód podziemnych o zdolności poboru nie mniejszej niż 10 m³/h w obrębie Fermy Drobiu w m. Krasnołąka, gm. Działdowo, pow. działdowski, w granicach działki o numerze ewidencyjnym 257/2 obręb Krasnołąka;
- budowy i eksploatacji 2 obiektów do chowu trzody chlewnej o obsadzie do 1000 sztuk tucznika każdy w systemie rusztowym na działce o numerze ewidencyjnym 452 w miejscowości Zalesie gmina Płońska, powiat działdowski;
- budowy i eksploatacji chlewni o obsadzie 1950 szt. tuczników (273 DJP) w systemie rusztowym na działkach 236 i 237 w miejscowości Zalesie, gm. Płońska, powiat działdowski;
- budowy fermy chowu stad kur niosek i kogutów wraz z infrastrukturą techniczną planowanego do realizacji na terenie działki nr 273, obręb Białuty, gmina Iłowo-Osada, powiat działdowski;
- budowy i eksploatacji 20 kurników do ściółkowego chowu drobiu – brojlera kurzego o łącznej liczbie stanowisk 1 142 000 szt./cykl (4 568 DJP) w obrębie fermy drobiu w miejscowości Żabiny, gmina Rybno, powiat działdowski w granicach wydzielonej części działki o nr ew. 417/2 obręb 0019 Żabiny;
- budowy farmy fotowoltaicznej na działce oznaczonej w ewidencji gruntów nr 651 w miejscowości Cibórz, gmina Lidzbark, woj. warmińsko-mazurskie;
- budowy farmy fotowoltaicznej o mocy do 1 MW wraz z infrastrukturą towarzyszącą na działce o nr ewid. 94, obręb Żabiny w m. Żabiny, gmina Rybno, pow. działdowski, woj. warmińsko-mazurskie.

Negatywne wydane opinie w sprawie realizacji przedsięwzięcia dotyczyły:

- budowy elektrowni wiatrowej o mocy maksymalnej do 3 MW na działce nr 91, obręb Turza Wielka;
- zmiany sposobu użytkowania magazynu jaj na kurnik na działce oznaczonej w ewidencji gruntów nr 665 w miejscowości Cibórz, gmina Lidzbark.

Uzgodnienie warunków realizacji przedsięwzięcia w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla inwestycji polegających na budowie ferm drobiu i budynków inwentarskich do chowu trzody chlewnej i bydła w 2016 r.

Gmina	Liczba rozpatrywanych wniosków	Liczba wniosków załatwionych pozytywnie	Liczba wniosków załatwionych negatywnie	liczba wniosków w trakcie uzgodnień
Działdowo	4	2	1	1
Lidzbark	3	2	1	0
Iłowo-Osada	2	1	0	1
Rybno	2	2	0	0
Płońnica	5	4	0	1
Razem:	16	11	2	3

Rozmieszczenie istniejących ferm zwierząt gospodarskich w powiecie działdowskim w 2016 r.

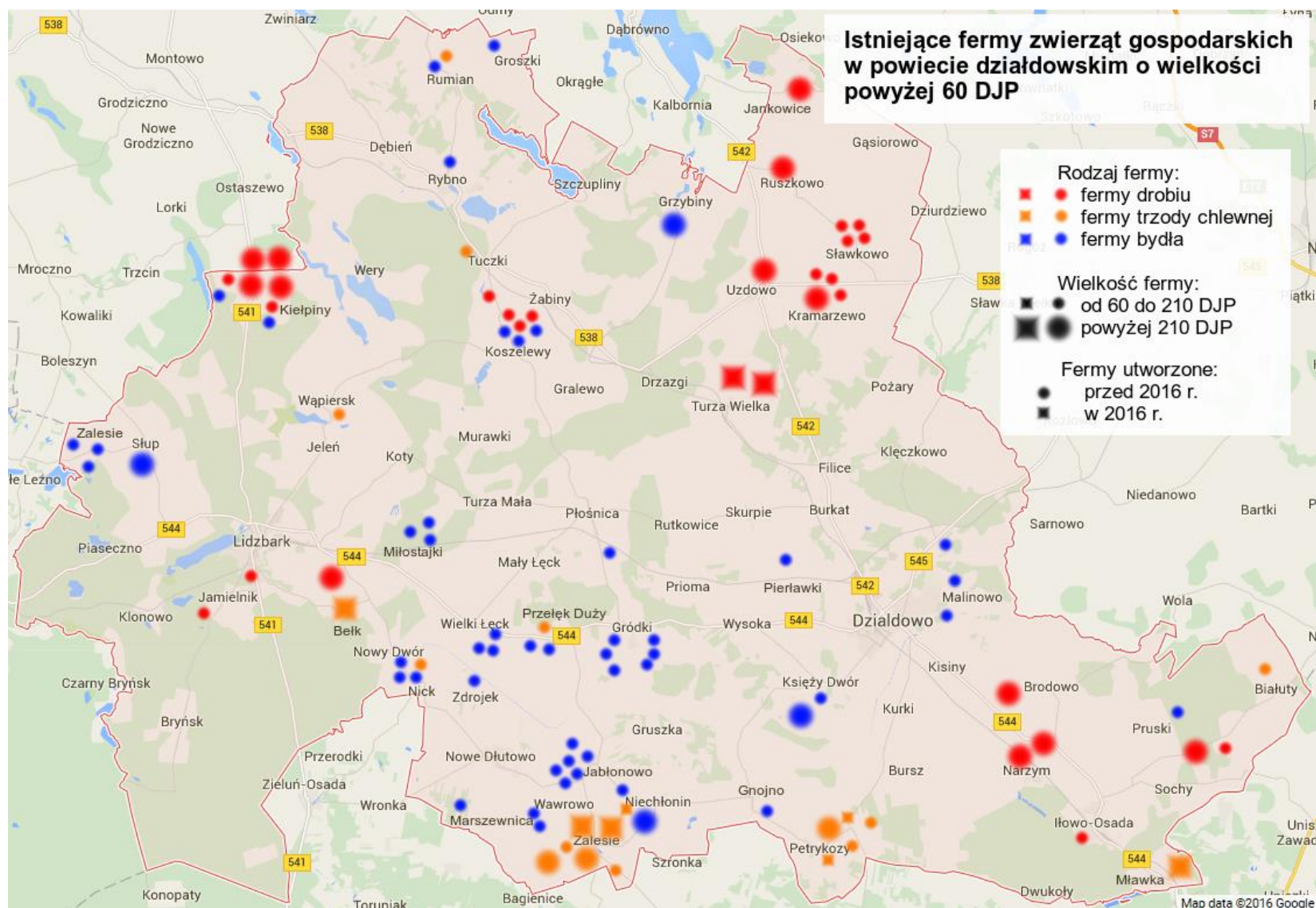

Tabela nr 1

Liczba dzieci i młodzieży objętych obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi

Miasto/Gmina	Rok 2015	Rok 2016
Miasto Działdowo i Gmina Działdowo	6984	6916
Miasto i Gmina Lidzbark	3277	3213
Gmina Howo-Osada	1335	1320
Gmina Płońnica	760	684
Gmina Rybno	1527	1481
OGÓLEM:	13 883	13614

Tabela nr 2

Procentowe wykonanie szczepień ochronnych w poszczególnych gminach powiatu działdowskiego w latach 2015 – 2016

Miasto/Gmina	DTP + IPV + HIB				MMR		DTaP + OPV		MMR		Td			
	1 rok życia		2 rok życia		2 rok życia		6 rok życia		10 rok życia		1 rok życia		2 rok życia	
	2015	2016	2015	2016	2015	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	
Miasto Działdowo i Gmina Działdowo	62	66	67	70	97	62	66	67	70	97	62	66	67	70

Miasto/Gmina	DTP + IPV + HIB				MMR		DTaP + OPV		MMR		Td			
	1 rok życia		2 rok życia		2 rok życia		6 rok życia		10 rok życia		1 rok życia		2 rok życia	
	2015	2016	2015	2016	2015	2015	2016	2015	2016	2015	2015	2015	2016	2015
Miasto i Gmina Lidzbark	68	63	82	72	99	68	63	82	72	99	68	63	82	72
Gmina Iłowo-Osada	55	62	74	67	100	55	62	74	67	100	55	62	74	67
Gmina Płońnica	86	66	87	69	100	86	66	87	69	100	86	66	87	69
Gmina Rybno	57	58	67	67	98	57	58	67	67	98	57	58	67	67
OGÓLEM	66	64	76	70	99	66	64	76	70	99	66	64	76	70

Tabela nr 3

Procentowe wykonanie szczepień ochronnych w poszczególnych punktach szczepień powiatu działdowskiego w latach 2015 – 2016

Punkt Szczepień	DTP + IPV + HIB				MMR		DTaP + OPV		MMR		Td			
	1 rok życia		2 rok życia		2 rok życia		6 rok życia		10 rok życia		14 rok życia		19 rok życia	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
NZOZ ZPL Działdowo ul. Norwida 29	62	67	74	74	98	97	100	97	95	98	99	99	99	99
NZOZ „Elmedica” Uzdowo	45	33	82	58	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Punkt Szczepień	DTP + IPV + HIB				MMR		DTaP + OPV		MMR		Td			
	1 rok życia		2 rok życia		2 rok życia		6 rok życia		10 rok życia		14 rok życia		19 rok życia	
NZOZ PLR Działdowo ul. Norwida 29	-	-	-	-	-	-	100	-	-	100	100	100	100	100
Ośrodek Świadczeń Medycznych Ruszkowo	71	70	82	67	100	89	94	94	100	95	100	100	96	100
NZPiSOZ Działdowo ul. Lidzbarska 2	-	-	-	-	-	-	100	100	100	96	100	100	96	100
Poradnia Rodzinna Działdowo ul. Świerkowa 6	66	71	67	56	100	100	77	86	100	93	100	96	100	96
NZPiSOZ Dłutowo ul. Wolności 2B	57	75	100	86	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
NZOZ „Medicus” Lidzbark ul. Brzozowa 10	68	63	80	71	99	100	68	100	92	98	100	100	99	100
NZOZ „Olmed” Narzým ul. Sportowa 1	52	61	72	64	100	100	100	100	100	100	100	100	97	100
NZPiSOZ Iłowo ul. Leśna 3D	57	63	75	70	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
NZPiSOZ Iłowo ul. Leśna 3D	78	57	69	75	100	100	100	100	98	100	100	100	100	100
NZOZ „Eskulap” Niechłonin 93	100	100	100	100	100	67	100	100	100	100	100	100	100	100

Punkt Szczepień	DTP + IPV + Hib				MMR		DTaP + OPV		MMR		Td			
	1 rok życia		2 rok życia		2 rok życia		6 rok życia		10 rok życia		14 rok życia		19 rok życia	
NZOZ „Sanomed” Płońska ul. Lipowa 6	82	64	83	80	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
SPGZOZ Rybno ul. Zajeziorna 58	57	58	67	67	98	100	100	96	100	100	97	100	99	99

Szczepienia BCG (przeciwko gruźlicy) w 2016 roku

Miasto/Gmina	Liczba noworodków urodzonych w 2016 r.	Szczepienia noworodków				Szczepienia dzieci starszych powyżej 12 m. ż. do ukończenia 15 r.ż.
		Liczba noworodków zaszczepionych w ciągu 24 godz. po urodzeniu	Liczba noworodków zaszczepionych z opóźnieniem			
			Liczba noworodków zaszczepionych po 24 godz. od urodzenia do 14 dnia życia	Liczba noworodków zaszczepionych po 14 dniu życia do 11 miesiąca życia	Liczba noworodków zaszczepionych w 12 miesiącu życia	
Miasto Działdowo i Gmina Działdowo	297	293	-	2	2	11
Miasto i Gmina Lidzbark	133	130	-	2	1	1
Gmina Iłowo-Osada	66	65*	-	-	-	-
Gmina Płońska	15	15	-	-	-	-
Gmina Rybno	48	48	-	-	-	-
Ogółem	559	551*	-	4	3	12

* 1 dziecko nie zaszczepione BCG z powodu przeciwwskazań do szczepień.

Procentowe wykonanie szczepień BCG na terenie poszczególnych gmin powiatu działdowskiego w 2016 roku

Miasto i gmina	Szczepienia noworodków		
	liczba noworodków urodzonych w 2016 r.	liczba noworodków zaszczepionych w 2016 r.	%
Miasto Działdowo i Gmina Działdowo	297	297	100
Miasto i Gmina Lidzbark	133	133	100
Gmina Łowo-Osada	66	65*	98,5
Gmina Płońska	15	15	100
Gmina Rybno	48	48	100
Ogółem	559	558*	99,8

* 1 dziecko nie zaszczepione BCG z powodu przeciwwskazań do szczepień

Tabela nr 4 Szczepienia osób dorosłych i szczepienia poza „Kalendarzem szczepień” w latach 2015 – 2016

L.p.	Jednostka chorobowa	2015	2016
1	Wścieklizna	-	-
2	Grypa	915	918
3	Tężec	630	577
4	Menigitidis C	21	36
5	WZW „B”- profilaktyka	31	48
6	WZW „B”- przed zabiegami	245	487
7	WZW „B”- Służba Zdrowia	21	19
8	Odra, Świnka, Różyczka	-	-
9	Krztusiec	-	1
10	WZW „A”	5	5
11	HIB	1	-
12	Kleszczowe zapalenie mózgu	59	51
13	Streptococcus pneumoniae	251	341
14	Ospa wietrzna	75	113
15.	Biegunka rotawirusowa	142	179
16.	Zakażenia wirusem brodawczaka ludzkiego	11	36

Tabela nr 5 Analiza sytuacji epidemiologicznej chorób zakaźnych w latach 2015 – 2016 w poszczególnych gminach na terenie powiatu działdowskiego

L p	Jednostka chorobowa	Miasto Działdowo i Gmina Działdowo		Miast i Gmina Lidzbark		Gmina Rybno		Gmina Howo-Osada		Gmina Płońnica		Ogółem	
		2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
1.	Salmonelozy - zatrucia pokarmowe	17	9	13	1	4	6	4	1	2	4	40	21
2.	Salmoneloza pozajelitowa	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
3.	Inne bakteryjne zakażenia jelit	5	1	-	1	1	-	1	1	2	-	9	3
4.	Zatrucie bakteryjne jadem kiełbasianym	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
5.	Wirusowe zakażenia jelit	17	54	4	5	6	10	2	10	6	3	35	82
6.	Ostre biegunki u dzieci do lat 2	7	8	3	2	3	3	-	2	-	2	13	17
7.	Płonica (szkarlatyna)	5	5	1	-	-	1	3	8	-	-	9	14
8.	Róża	2	2	-	-	-	1	1	1	-	-	4	3
9.	Borelioza	8	12	7	8	4	3	4	2	4	2	27	27
10.	Styczność z wścieklizną - potrzeba szczepień	7	4	4	1	-	3	-	1	1	-	12	9
11.	Ospa wietrzna	157	330	12	61	103	40	11	16	41	30	324	477
12.	Różyczka	2	-	1	-	1	-	1	-	1	-	6	-
13.	WZW C	4	11	3	-	2	-	-	2	1	2	10	15
14.	WZW B przewlekłe	3	3	2	1	-	-	2	-	-	-	7	4

L p	Jednostka chorobowa	Miasto Działdowo i Gmina Działdowo		Miast i Gmina Lidzbark		Gmina Rybno		Gmina Howo-Osada		Gmina Płońnica		Ogółem	
15.	Nagminne zapalenie przyusznic (świnka)	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	1
16.	Krztusiec	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-
17.	Zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych	3	3	-	-	-	-	2	1	-	-	5	4
18.	Kleszczowe zapalenie mózgu KZM	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
19.	Choroba pneumokokowa - posocznica	1	1	-	-	1	-	1	-	-	-	3	1
20.	Choroba meningokokowa (inwazyjna)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
21.	Kiła	1	2	1	-	-	-	1	-	-	-	3	2
22.	Gruźlica	3	9	-	1	-	-	1	2	-	-	4	12
23.	Zachorowania grypopodobne	451	3260	-	1110	1	53	-	307	327	509	779	5239
24.	Grypa potwierdzona laboratoryjne	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1

Załącznik nr 1 Analiza i ocena sytuacji epidemiologicznej w latach 2015-2016

Jednostka chorobowa	I kwartał				II kwartał				III kwartał				IV kwartał				2015		2016	
	2015		2016		2015		2016		2015		2016		2015		2016		Zach.	Zapad	Zach	zapad
	Zach.	zapad	Zach.	zapad	Zach.	zapad	Zach.	zapad	Zach.	zapad.	Zach.	zapad	Zach.	Zapad	Zach.	zapad				
Salmonelozy – zatrucia	6	9	1	1,5	8	12	6	9	10	15	10	15	16	24	6	9	40	60	23	34,5
Inne bakteryjne	1	1,5	1	1,5	3	4,5	2	3	4	6	-	-	1	1,5	-	-	9	13,5	3	4,5
Gardioza (lamblioza)	-	-	1	1,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1,5

Wirusowe zakażenia jelit	14	21	25	37	12	18	48	72	8	12	5	7,5	1	1,5	4	6	35	52	82	123
Ostra biegunka	2	3	4	6	2	3	7	10,5	8	12	2	3	1	1,5	10	15	13	19	23	34,5
Plonica	2	3	1	1,5	4	6	6	9	1	1,5	2	3	2	3	5	7,5	9	13,5	14	21
Choroba meningokokowa inwazyjna	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1,5	-	-	1	1,5	-	-
Kiła	-	-	-	-	1	1,5	1	1,5	1	1,5	-	-	1	1,5	1	1,5	3	4,5	2	3
Róża	1	1,5	1	1,5	-	-	2	3	1	1,5	-	-	2	3	-	-	4	6	3	4,5
Zakażenie płciowe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Borelioza	3	4,5	6	9	6	9	2	3	9	13,5	13	19	9	13,5	6	9	27	40,5	21	31,5
Ostre porażenie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Styczność i potrzeba	2	3	-	-	2	3	4	6	5	7,5	2	3	3	4,5	3	4,5	12	18	9	13,5
Zapal. op. m. - wirusowe	-	-	-	-	2	3	-	-	2	3	3	4,5	1	1,5	1	1,5	5	7,5	4	6
Różyczka	2	3	-	-	3	4,5	-	-	1	1,5	-	-	-	-	-	-	6	9	-	-
Ospa wietrzna	68	102	93	139	147	221	239	358	35	52	41	61	74	111	104	156	324	487	477	715
AIDS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WZW B ostre	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	-	-
WZW B przewlekłe	3	4,5	2	3	-	-	-	-	2	3	1	1,5	-	-	1	1,5	5	7,5	4	6
WZW C	2	3	-	-	3	4,5	5	7,5	3	4,5	4	6	2	3	6	9	10	15	15	22,4
HIV	-	-	-	-	1	1,5	1	1,5	1	1,5	-	-	-	-	-	-	2	3	1	1,5
Świnka	1	1,5	1	1,5	-	-	-	-	1	1,5	-	-	2	3	-	-	4	6	1	1,5
Choroba pneumokokowa inwazyjna	1	1,5	1	1,5	1	1,5	-	-	1	1,5	-	-	-	-	-	-	3	4,5	1	1,5
Bakteryjne zap. o. mózg.	-	-	-	-	1	1,5	1	1,5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1,5	1	1,5

Wirusowe zap. mózgu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Krztusiec	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1,5	-	-	1	1,5			2	3	-	-
Grypa potwierdzona	1	1,5	1	1,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			1	1,5	1	1,5
Zachorowania grypopodobne	554	832	2311	3597	167	251	796	1193	12	18	370	554	46	69	1762	2641	779	1170	5239	7853
Gruźlica	1	1,5	2	3	1	1,5	1	1,5	1	1,5	3	4,5	1	1,5	6	9	4	6	15	22,4